

NAD (12882) *praep*

nad (12037), **nade** (816), *skrót n.* (29); *nade* *BudBibKaw*, *KochMarsz*, *GostGospGroch*; *nad* : *nade* *LibLeg* (60:3), *BierEz* (48:3), *OpecŻyw* (162:35), *PatKaz III* (42:1), *HistJóz* (18:1), *TarDuch* (247:8), *FalZioł* (126:5), *BielŻyw* (64:6), *KlerWes* (1:2), *WróbŻółt* (76:15), *RejPs* (277:62), *SeklWyzn* (21:3), *RejJóz* (34:7), *SeklKat* (26:3), *RejKup* (50:6), *HistAl* (82:6), *KromRozm I* (12:1), *MurzHist* (34:7), *MurzNT* (39 :5), *BielKom* (12:1), *GliczKsiąż* (31:1), *LubPs* (197:53), *KrowObr* (182:3), *RejWiz* (139:11), *Leop* (347:29), *RejZwierz* (41:2), *BibRadz* (573:27), *OrzRozm* (68:3), *BielKron* (1165:38), *GrzegRóżn* (13:1), *KwiatKsiąż* (22:3), *Mącz* (295:12), *OrzQuin* (61:3), *SienLek* (66:2), *RejAp* (241:3), *GórnDworz* (130:3), *HistRzym* (58:15), *RejPos* (1277:62), *RejPosWiecz*² (2:2), *BiałKat* (49:8), *BielSat* (16:1), *BielSen* (6:1), *HistLan* (13:1), *RejZwierz* (190:4), *BielSpr* (52:3), *WujJud* (66:5), *WujJudConf* (35:2), *RejPosWstaw* (24:1), *BudBib* (362:25), *MycPrz* (10:2), *BiałKaz* (20:1), *BudNT* (62:8), *CzechRozm* (452:16), *PaprPan* (31:3), *ModrzBaz* (155:2), *SkarJedn* (160:5), *KochOdpr* (8:1), *KochPs* (81:22), *SkarŻyw* (409:24), *KochTr* (9:1), *CzechEp* (245:12), *NiemObr* (120:8), *KochFr* (12:2), *KlonŻal* (12:1), *ReszPrz* (24:2), *WerGość* (15:2), *KochPieś* (20:2), *KochTarn* (1:1), *PudłFr* (15:1), *ArtKanc* (113:8), *Calep* (67:2), *Phil* (43:2), *GórnTroas* (21:1), *GrabowSet* (35:26), *KochFrag* (10:2), *LatHar* (232:77), *KołąkSzczęśl* (8:2), *WujNT* (418:38), *SarnStat* (217:2), *PowodPr* (56:4), *SkarKaz* (149:9), *CiekPotr* (11:2), *CzahTr* (33:10), *SkarKazSej* (84:4), *SapEpit* (6:2), *KlonWor* (26: 1), *SzarzRyt* (9:1).

a oraz e jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

I. Cum I (8070) :

1. O stosunkach przestrzennych (1711) :

a. *Wskazuje obiekt, powyżej którego coś się znajduje lub dzieje; super, supra* *Vulg* (899) : *ZapWar* 1508 nr 1974 (2); *Kożdą trochę miodu chował/ Pospołu go w banię zlewał. Y powieścił go nád łobą/ Ku ścienie kędy legał głową. BierEz Q3; OpecŻyw* 21 (3); *PatKaz III* 126v; *Iełtli [proszki] na dnie [uryny] albo nad łamym dnem pływaią/ tedy krzyżow y nog bolenie: vkazuią. FalZioł V* 10v; *Też bańki nad kolanmi łtawiane/ ciągną krew gorącą ze włzego ciała FalZioł V* 60v (39); *BielŻyw* 22; *GlabGad A5* (3); *MiechGlab* 71 (3); *KłosAlg A4; WróbŻółt* 103/12 (11); *Wdzień gorący rofciągnął chłodny obłok nád niemi á ciemność nocną iáko ogniem iem ofwiecał. RejPs* 155v (11); *LibMal* 1544/84v (4); *To zły znak że nad tobą ptałzkowie lataią A iłcie wiedz iż ci ten pewny znak dawaią RejJóz* 18v; *RejKup* k7; *HistAl Hv* (5); *KromRozm III O3v; WSzelkie náfze krotofile y rofkołzy łwiátá/ ná cienkiey nići záfwiełzone łá nád námi BielKom nlb* 3; *LubPs G4v* (16); *KrowObr* 33v (10); *Błýłnęło łie okrutnie/ więc pyorun vderzył/ Nád miedzyeńcem ná Cyprys gdzye łiedzyał vmierzył. RejWiz* 107v (35); *Leop Gen* 7/19 (30); *RejFig Cc6v; RejZwierz* 117 (11); *WyprKr* 8; *BibRadz Gen* 1/17 (43); *OrzRozm Q3; Ná głowie też Aaron nośić będzie nád czołem łwym bláchę z wybornego złotá BielKron* 34v (26); *Talus, Kołtká w nodze nád piętą/ też łámá piętá. Mącz* 439a (23); *Weźmimyłz tedy ten znak KRzyzá S. [...] przybiymy go náde drzwiami téy wieże łwiętey OrzQuin M3v* (2); *SarnUzn D8v; SienLek* 115v (21); *RejAp* 85v (18); *GórnDworz Q8v* (2); *HistRzym* 50 (4); *łpadł ná nie Duch s. iáko grom/ y okazał łie nád káżdym ná kłtałt ięzyká ogniewego. RejPos* 142 (39);

BielSat B4 (4); *RejZwierc* 63 (15); Tenże Alexánder miał to w obyczáiu: gdy ípał/ dzierzał rękę nád miednicą/ á w ręce iábłko írebrne *BielSpr* 42v (4); *KochMon* 27; *WujJud* 46v; *WujJudConf* 50v; *BudBib Iob* 38/5 (26); *HistHel* B2v; Zmierzyłz Brzég iáko íeft wyfoki nád wodą *Strum* D13 (7); *BiałKaz* G3; *BudNT Matth* 27/37; *StryjWjaz* B4v; Y były ciemności nád przepásiámi/ á Duch Boży przenałzał íe nád wodámi. *CzechRozm* 128 (11); *PaprPan* A3v; *Oczko* 11 (3); *KochPs* 154 (7); piętnáście łokiet wodá nád wízytkimi gorámi ítała: y potopiła wízytko co żyło ná ziemi. *SkarŻyw* 270 (12); *StryjKron* 155 (2); *CzechEp* 175 (7); *KochFr* 130 (2); Niech íię Sármátom zacnym nád ciemieniem/ Nowym gwiazdeczká zápali promieniem. *KlonŻal* D4v (3); *KochBr* 150; *KochMuza* 25; To koło/ ná ósm części włánie rozdzieloné: Pięc nád ziemią/ á trzy záś nieíe zánurzoné. *KochPhaen* 18 (8); *ReszList* 192; *WerGośc* 269; *WerKaz* 293; *BielSen* 18; Twoie nadobné lice íeft podobné zarzy: Którá nád wielkim morzem ráno íye czérwieni *KochPieś* 9 (2); *ArtKanc* C13v (3); *BielRozm* 14 (3); *KochWr* 40; *ZawJeft* 13; Chorobates – Zorąw nád ítudnią. *Calep* 190b (8); *GórnTroas* 73; *OrzJan* 77; *LatHar* 346 (6); *WujNT Matth* 2/9 (7); W Ten čás íczęśliwé pánowánié Królewíkié/ nietylko moc bierze/ ále iákoby perły nád nim íe łńnieią: gdy zá wierné y zyczliwe záługi/ [...] przyítoyné nagrody íwoim wiernym poddánym oddáie. *SarnStat* 80; *WitosłLut* A2v; *KmitaSpit* B2v; *SkarKaz* 274a (3); *CiekPotr* 31; *SkarKazSej* 659b; *KlonFlis* G2; *ZbylPrzyg* A2.

W połączeniach: »nad i pod« (2); zwiężyłz mu théz ogon tym obyczáiem/ nád y pod krłzczycámi/ á gdy guzy krwiá nábieżá/ thákiéz íe żelázem ípał *SienLek* 182v (2).

»tuż nad« (5); A ten íláchetny Sokoł narodu ludzkiego/ Mogąc buiác wyfoko wlecze íe Kániego. Tuż nád zyemią nízycúczko *RejWiz* 65v (5).

α. *O tekście pisanym* (25) :

αα. *W skorowidzu FalZioł przy wskazywaniu miejsca tekstów omawiających określone zagadnienia (dużymi literami sygnowane są w FalZioł podrozdziały)* (4) : Mięío w ranach naroícié. [...] *Liít.* 93. nad B *FalZioł* *3c (4).

αβ. *W wywodach ortograficznych na temat oznaczania liter znakami diakrytycznymi* (20) : A to ífz íię punctowané częścié tráfiały nífz niepunctowané/ a wielé punctów nád literami/ druku bynámniéi niechedożá/ i częfto kroć takié punctowané litery bywaiá opuńczoné/ ato ífz íię częfto tráfiaią. *MurzOrt* B; *Apices literarum*, Wierzchy v liter/ á punkti nád literámi/ rozność známionuyące. *Mącz* 12b; *JanNKar* E (7); *JanNKarGórn* G3v (6); *JanNKarKoch* D4v (5).

αγ. *O miejscu litery oznaczającej odsyłacz* (1) : wykłády pokráyne dla tego íą wedle obiecádlá literámi náznáczóné áby íię z íwymi mieyfcámi zgadzáły/ á dla tegożechmy íe też máło wylfzey nád textem poítáwili *BibRadz* *5v.

β. *W tekstach religijnych mówiących o obecności istoty nadprzyrodzonej; często w użyciach metonimicznych* (169) : *PatKaz III* 111v; *TarDuch* E3v; *Fiat manus tua super virum dexterę tuae et super filium hominis* [...] *Sthań* íe ręka twoja nád mężem prawice twey/ y nád íynem człówieczym kthoregos obie potwierdził. *WróbŻoít* 79/18 (4); *RejPs* 47 (10); *RejJóz* L8 (3); *RejKup* dd8 (3); *MurzNT* 216 *marg*; Páńłkye oczy nád ludźmi cichemi á pokornemi. *LubPs* 14v *marg* (10); *SeklPieś* 19v; *KrowObr* 79; *RejWiz* 95 (4); *Leop Ps* 66/2 (9); *BibRadz Iob* 34/21 (12); *BielKron* 96v; *GrzegRóżn* M2; *RejAp* 56v (7); *HistRzym* 124; duch Páńłki odpoczywa nádemną [*spiritus Domini super me*

Vulg Is 61/1]/ dla tego iż mie Pan pomazał *RejPos* 244v (52); *RejZwierc* 206 (9); *BudBib Ex* 33/22 (5); *CzechRozm* 200 (2); Roświeć łwą dobrotliwą twarz nád łługą łwoim *KochPs* 43 (7); *KochTr* 19; *CzechEp* 217 (2); *NiemObr* 102 (3); Snadź fie drudzy chcą czynić tu ziemłkimi Bogi/ [...] A mnie ná niebie Bogá nád łobą nie czuią. *BielSen* 8; *ArtKanc* K4; *GrabowSet* B3; *LatHar* 161 (4); *KołakSzczęśl* B4v (2); *WujNT Luc* 4/18 (5); *PowodPr* 16; *SkarKaz*)(2v; *CzahTr* Kv (2).

γ. W przenośnych zwrotach typu: »wisieć, stać, być nad [kim, czym]« (tu często: nad głową, szyją, karkiem) wskazuje na zagrożenie, bliskość niebezpieczeństwa; *imminere Cn*, *Vulg*, *JanStat*; *in cervicibus esse*, *super caput csse*, *ingruere*, *instare alicui Cn* (153) : *BielŻyw* 105; Wthen czas karanie boze a gniew Czefłarza Tvreczkie⁸⁰ na mie przisło, y miecz yego bil nad głową moyą y nad włchem pansthwem mim Chrzełczyanłkym *LibLeg* 10/62; Iuz nic nieracz zawielfac nad nami czym by fie miał młcic na nas wrozgnyewaniu twoim *RejPs* 197v (2); Sercze drzi Czarta fię boy Bo yak kat nademna łtoy *RejKup* cc7 (3); *MurzHist* Mv; obawamy się, aby nas nieprzyjaciel, ktory już blisko nad nami jest, [...] bez żadnej gotowości nie zastał ku ostatecznemu upadkowi naszemu. *Diar* 65; *DiarDop* 108; *BielKom* Gv; *LubPs Z marg* (2); *RejWiz* 193v (3); *Leop Eccli* 28/7; *BibRadz* 4.Esdr 15/15; *OrzRozm* 13; *BielKron* 203 (3); *Mqcz* 434d; *OrzQuin* D4 (3); *Prot* A2; *LeovPrzep* B4; *RejAp* 37v (6); Stoi y on okrutny Rzymiánin nád tobą oná łmierć twoiá łroga *RejPos* 196 (50); Iako pęret nád dziećięciem/ kiy nád chłopem wiśi/ Ták miecz goły nád krolem/ ná cienuchney nići. *BielSat* N4v; Stárość łtoi nád łzyią łorfza niż kát łrogi *HistLan* B; *RejZwierc* 223v (2); *PaprPan* Ee3v; *ModrzBaz* 124v (5); *KochPs* 55 (5); Okrutniku y psie łzalony/ nád łzyią twoiá/ gniew y kazń Boża wiśi *SkarŻyw* 546; *KochMRot* B4v; *WerKaz* 300 (2); *BielSen* 8; *KochPieś* 18; *GórnRozm* D2 (2); *KochWr* 20; *PaprUp* F4v; *ActReg* 133; Immineo – Blisko ieftem, ieftem nad łsiią. *Calep* 508a; *GrochKal* 25; *GrabowSet* S2v (3); *KochFrag* 19 (2); *OrzJan* 56 (2); *LatHar* 162; *SarnStat* 299 (3); *WitosłLut* A6; *GrabPospR* N3; *PowodPr* 5 (2); *SkarKaz* 315a (2); *SkarKazSej* 660a (2); Szło o włyzytek łwiat nád ktorym iuz trwogá/ Pewna wiśiáłá. *KlonFlis* D3v; *KlonWor* 11; *SzarczRyt* C3.

W połączeniach: »pode ... nade ...« (2); *RejWiz* 71; Podemną iefł doł piekielny: nádemną iefł miecz ołtry *HistRzym* 94v.

»tuż nad« (14): O włzeki tułz potępienie nad nami *MurzNT* 61; *RejWiz* 113; Zdrowie moię tużci iuz było nád grobem. *BibRadz Eccle* 51/9 (3); *RejAp* 25; *RejPos* 114v (2); *HistLan* E2v; *BudBib* 1.Mach 1/38[37]; *KochPs* 120 (2); *ArtKanc* B19v; Nie oddalay odemnie/ miłóšierdzia łwego/ Bo wćiłk tuż nádemną *GrabowSet* F3.

b. Wskazuje obiekt (najczęściej zamkniętą przestrzeń), w pobliżu lub wzdłuż którego coś się znajduje lub dzieje; *super*, *supra* *Vulg* (694) : Szczęłcie niegdy dziećię wzrzáło/ Ktore łobie nád łtudnią łpáło *BierEz* K (2); *OpecŻyw* 49 (2); *OpecŻywSandR* nłb 2v; *HistJóz* B; *MetrKor* 57/119 (4); *FalZioł* I 147d (2); Potim łpołem nad białem Ieziorem ciągnąc wraczali fie do łwey ziemie Tatarłkiew. *MiechGlab* 17 (23); Item aby wły nad brzegyem rzek, [...] bily ołzadzany volno przesthy czye są łrvnth y włáłzne *LibLeg* 6/157 (9); *WróbŻołł* 136/1 (2); *RejPs* 33v (5); Item wyznal ze przed Rokiem v Zegrza na polyu thu nad poznanyem konya Czifławego vkradłł *LibMal* 1543/73 (6); *HistAl* Iv (10); *MurzNT* Mar 1/16; *GliczKsiąż* P8v; *LubPs* F3v (3); Idzye potym nád rzeką/ y przydzye pod gorę/ Ktorey wyłokość przyłżłá áż práwie pod chmurę. *RejWiz* 177 (7); *Leop Dan* 14/35 (12); *UstPraw*

E2v; *RejZwierz* 31v (4); *BibRadz Gen* 16/7 (25); Zebráli fie ná Tátháry Pánowie Litewfcy miefiącá Stycznjá/ [...] porázili ie/ iedny v Kijowá/ drugie v Kaniowá/ drugie v Cyrkas/ długo s łobą czyniác nád Dnieprem. *BielKron* 419v (265); Diverticulum, Kárczmá/ gošćiniec nád drógá álbo podle drógi ležáci. *Mącz* 487d; In vicinia urbis, Podle miáltá/ práwie nád miáltem. *Mącz* 493d (25); *OrzQuin* R2v (2); *SarnUzn* Fv; *RejAp* 129 (9); *GórnDworz* Iiv (3); *HistRzym* 80v (2); *RejPos* 127 (14); *BiałKat* 241 (2); *BielSat* M4v; *KwiatOpis* B3 (5); *RejZwierz* 33 (3); Gdy fie tráfi nieprzyaciél wielki/ [...] ieždžá nád nim [Polacy] trapiác go ze wízech stron z nienaglá *BielSpr* 71 (7); *KochMon* 25; *BudBib Num* 21/36 (24); *Strum* H3v; Do Fránkfortu nád Odrá potym przyiecháli/ Gdzie iuž ná miłe Polkcie gránice pátržáli. *StryjWjaz* B; *CzechRozm* 193v; *PapPan* Ddv; *ModrzBaz* 91; *SkarJedn* 401; *KochOdpr kt*; *KochPs* 160 (2); obrał łobie Lot polá ku Sodomie idáce nád Iordanem *SkarŻyw* 284 (11); A ten lás był nád Wiliá podle pułzkárniefy áž do Lukifzek. *StryjKron* 400 (87); *CzechEp* 6; *CzechEpPORz* **4v; *KochJez* B2 (5); *NiemObr* 22 (2); *KochEpit* A3v; *KlonŻal* C2; *KochSz* Cv; *WerGošć* 248; *BielSjem* 18 (2); *KochPam* 81 (2); *KochPieš* 37; *GórnRozm* D3 (3); *KochProp* B; *ActReg* 28 (3); *Calep* 62a (5); *GostGosp* 80 (4); *GostGospPon* 170; *GórnTroas* 72; *KochCz* B (2); *OrzJan* 11 (2); *LatHar* 738; *WujNT* 888 (15); *JanNKar* B4v; *SarnStat* 127 (10); y rokwiwnęli fie iáko kwiatki nád zdroiámi wod ćiekácyh *SiebRozmyšl* E4v (2); *WitosłLut* A2; A w Pizáńfkim tež kráiu mrowce grod ošiadłý/ Y ludži bárzo wiele nád brzegámi ziadłý. *KmitaSpit* A3v (4); *SkarKaz* 162a (3); *VotSzl* D2v; *CiekPotr* 13; *CiekPotr Szym*?(4); *CzahTr* D4 (2); Ieden nád lešnym Sanem czyni tárgi/ Drugi nád Wieprzem/ á rzadko bez łkárgi. Čęfto nád Bugiem y nád Narwiá drugi Ležie więc w długi. *KlonFlis* D4 (10); *KlonWor* 21 (4).

W połączeniach: »aż nad« (1): A Anyoł wziáwłzy Proroká zá wirzch głowy y z garnułzki onemi/ poštáwił go áž nád lámá iáfkiniá gdzie Dániel liedziál. *RejZwierz* 203.

»nad ... nad« (1): Pošzedł tedy Heliałz/ zá nim Helizeułz/ A gdy tám nád Iordanem/ nád lámym byli iuž. Zyáwłzy s łiebye Heliałz/ płałzcž w koło záwinął/ A Iordan/ rzeká wielká/ tuž pod nimi płynął. *HistHel* D3.

»tuž nad« (3): *RejZwierz* 66v; *KwiatOpis* B2v; y wnet koń iákoby go wrył/ tuž nád mieyfcm przepášći ftánuł. *SkarŻyw* 508.

c. *Wskazuje na zewnętrzną płaszczyznę lub punkt szczytowy obiektu, na którym się coś umieszcza* (8) : *OpecŻyw* 139v; epitaphium, napisz nád grobem *BartBydg* 50b; *RejWiz* 22; V Tebanow nád łádem było zmálowano/ Krolá flepo/ á vřzy złote mu przydano. *RejZwierz* 12; *BibRadz Gen* 35/20; Vczynił Iakob nád iey grobem napis/ ktory ieřzće y dziś widáią. *BielKron* 16; *LatHar* 734; Nápiłáł tež Piłat y tytuł: y poštáwił nád krzyžem [posuit super cruce]. *WujNT Ioann* 15/19.

d. *Wskazuje obiekt, w kierunku którego ktoś się nachyla lub w nachyleniu do którego odbywa się czynność* (110) : [Łowiec] w tobie duřę zátáił: By go niedžwiedž zdechłym mniemáł/ A dáley go więc nie łamał. Niedžwiedž zdechłego mniemáiąc: Stal nád nim długo pátržáiąc. *BierEz* 4v; *OpecŻyw* 100; *FalZioł* IV 5a; *LibMal* 1547/124; *SeklKat* Y2v; *RejKup* h4; *HistAl* A4v; *KromRozm III* K6; A zğárbiwłzy fie niško nád kielichem ták ieřtze łfemrzełz *KrowObr* 170 (6); *RejWiz* 125v (3); A będzie fie modlił Aaron nád rogámi iego [ołtarza] [et deprecabitur Aaron super cornua eius] iednác w rok *Leop Ex* 30/10 (4); *OrzList* b2v; *RejFig* Bb5v; *RejZwierz* 15; *BibRadz Iob* 6/5 (6); *BielKron* 373 (13); *Mącz* 484c; *SarnUzn* H5v; oná przed záłošćią omdlawłzy vpádlá/ á długo nád nią łthali/ á oná

nie nie mowiał. *HistRzym* 36v (2); *RejPos* 47; Ieśli kto ieft między wami chory/ niech przywiedzie Káplánów kościelnych: á niech fye nád nim modlą *BiałKat* 381 v; *GrzegŚm* 49; *HistLan* B4v; *WujJud* 161; *BudBib Iob* 31/10 (3); *BudNT Iac* 5/14; *StryjWjaz* D2v (5); *KarnNap* E4; *SkarJedn* 347; *KochPs* 84; y siadwfy nád onymi łkorupámi/ iadł to z ziemie co fię vwárzyło. *SkarŻyw* 121 (14); *KochTr* 4; *MWilcHist* H2v; potym lámá náchyliwfy fie nád dołem/ pytałá ich/ iáko fie tám macie Pánowie Swátowie y kazáká ich ziemią żywych záválic. *StryjKron* 122 (2); *CzechEp* 418; *KlonŻal* B2; *KochWz* 138; Zakonnicy [...] mowili długo modlitwy y Exorcyzmy nád kámyłzczi/ áby fię sftály pieniádzmi iáko pierwey były *WerGośc* 218; *WisznTr* 8 (2); *PudłFr* 46 (3); *ArtKanc* F15; *GórnTroas* 29; *KochFrag* 51; Y niewiem [c]żemu nád chlebem znáku tego/ czártom łtráźliwego vżywác nie mamy *LatHar* 57 (5); *WujNT* 559 (8); *KlonFlis* H3v; Mowili drudzy/ łtoiac nád złódieyłkim trupem: Otoż tobie niecnoto/ cóś żył náłzym łupem. *KlonWor* 25; Ieśli kto w dobrej łukni y z bogátym trzołem: Nádtym [ksiádz] długo łzermuie dzwonkiem y kutałem. *KlonWor* 48.

2. O stosunkach czasowych (23) :

W wyrażeniach przyimkowych typu: »nade dniem, nad zachodem itp.« wskazuje zbliżająca się porę (23): *OpecŻyw* 14v; *FalZioł* V 30v; dnia áni swiátlá żadnego v nich nie máłz iedno noc przez cáte trzy miefiące vftáwicznie tylko czáfu godziny południá ták fię troché ciemności obiáśni/ iáko v nás nád fwitánim álbo kiedy zorzá gálná. *BielKron* 295 (3); *Mącz* 317a (7); *GórnDworz* S6v; *RejPos* 221v; *HistLan* C3; nád wieczorem dnia tego gdy fię zeyśc mieli: zmowiwfy fię z pogánłtwem/ łzli iáko nieprzyjáciele *SkarŻyw* 519 (3); *WerGośc* 247; Achilles nádedniém vkazál fię Talthybiufowi, gromiác Gréki, iż odciágnác chćieli *GórnTroas* 6; *WisznTr* 30; łługá twoy Iob włpomina/ o káždym człówieku mowiac: náwiedzálz, go nád switániem/ á wnetze go doświadczáłz. *LatHar* 240 (2).

3. Wskazuje obiekt uczucia bądź działania lub stanu wywołanego przez uczucie; wobec kogo, w stosunku do kogo; in, super *Vulg* (3169) : tym piłmem [...] twoy nád vbogim cnotliwy vczynek chcę ná wieczność dáć. *March¹Wiet* Av; *OpecŻyw* 17v (4); *OpecŻywSandR* 5; *HistJóz* Dv; *WróbŻołt* 127/6; BOże ktory małz włfytkę możnołc włfelkiey pomłty nád koźdem/ podniełsie ná groznem máieftacie twoim *RejPs* 139 (25); *LibLeg* 10/150v; *LudWieś* A4; *RejJóz* O6 (3); *SeklKat* M; *RejKup* ł3 (2); *HistAl* F8 (2); *MurzHist* F3v (2); *LibMal* 1553/178; Iż tho závády ieft napewnieyłzy znák łálki bozey nád námi/ gdy baczymy iż fie prawdá Ewánieliey łwięthey rozmnaża ná łwiecie. *LubPs* bb4v *marg* (30); *GroicPorz* r4 (5); *KrowObr* 164; *RejWiz* 53; Zmiánká thu ieft o zdrádzie Iudałłowej nád Pánem Chrystufem/ y o nienawiłci Zydowłkiey przeciwoź [!] niemu. *Leop Ps* 108 *arg* (11); *RejZwierz* 3; *BibRadz* 2.Par 28/13 (4); *OrzRozm* C3v (4); zábito bękártá Piotrá Aloizyulá iego oycá dla iego niełłáchetnego á brzydliwego záchowánia y okruciełłtwá nád poddánymi czego Boże y ludzkie práwo broní. *BielKron* 236; Zebrawfy fie ná nie Ianulz Siedmigrocki Woiewodá/ [„] poráził niektore v Temelzwáru tám nowe męki nád nimi wymyłłá *BielKron* 413 (16); *OrzQuin* N4v *marg* (2); wiemy iáko ieft łroga pomłtá Pánłłka nádekrwiá człówieká niewinnego *RejAp* 179v (26); Bo iednych náuczyl nábożełłtwá: drugich gołpodárłłtwá/ tych miełłzkánia w małżełłtwie: owych miłłfiedzia nád włáfná krwiá/ áby oicow łwych łtárych nie zábiiáli *GórnDworz* li4; Tá pánná gdy iuż obaczylá ono wypełnienie woley Pánłłkiey nád łobá/ wneth bieglá/ [...] do Elźbiety łwiętey *RejPos* 303v (81); *RejPosWiecz³* 98; Grzechy twe Iáłmużná odkupuy/ á niepráwołci twoie nád vbogimi lutołłciá.

KuczKat 420; Co zá przyczyny fą gniewu Pánfkiego nád nami. *RejZwierc* 195 (24); *WujJud* 92v (3); Potym gdy fię Krol z Cylicyiey wrocił/ tedy ludowie oni ktorzy byli w mieście [...] fkarzyli przed nim o nieprzyfłtoyne morderfłtwo nád Oniafzem [*propterea quod sine causa Onias interfectus fuerat*]. *BudBib* 2.*Mach* 4/36 (15); *CzechRozm* 243v (3); *KarnNap* A3v; Słucham ia/ czym mię mój pan odpráwuie: Pokóy nád ludem fwoim obiecuie *KochPs* 127 (6); Tám fię iáwnnie iego fwiátobliwość cudy niemałemi nád choremi/ ofławiłá *SkarŻyw* 336; z wielkiego politowánia nád nim/ kazał mu iednego koniá/ z tych ktore mu były polecone/ wziąć. *SkarŻyw* 527 (38); *CzechEp* 28 (2); *WerGość* 250; *ArtKanc* D13 (2); *KochWr* 32; *ActReg* 108; *Matricidium* – Mordnad fwą mathą [!]. *Calep* 642b (2); *GostGospSieb* +2; *Phil* O4 (3); Boże miłofierny/ źródło wfzech lutości/ Nád fpráwą rąk twoich/ wfzędý łálki dości *GrabowSet* Qv (2); *OrzJan* 14; *LatHar* 146 (7); *WujNT* 854 (9); *WysKaz* 12; O takim tedy Słowie v Bogá fwiát niewiedział: áz gdy czás miłofiści y miłofiérdzia Bożego nád nami przyfzedł. *SkarKaz* 486b (13); *PowodPr* 27; *GostCast* 24; Przeto czuyćie o takiey pladze Bozkiey nád wámi/ iż P. Bog dopuścił pomiezfánie rad y rozumow wáfzych *SkarKazSej* 660a (3).

W konstrukcjach z przymiotnikiem (48): *BierRaj* 23 (2); Dobroć oddaway á nad nędznymi lutofciwy byway. *BielŻyw* 19; fñadz y to niemniey błogofłáwiony ktory zna miłofiernego być páná fwego nád fobą. *RejPs* 213 (3); *RejKupSekl* a4; nigdi nye należy oycowi nád fyny á dziećmi fwemi okrutnem á frogiem być/ yáko nád infłemi obcemi ludźmi *GliczKsiąż* G2 (3); *LubPs* L4 *marg* (2); Mściwy Pan nád głownemi nieprzyiaćioły fwemi/ y gniewáiący fię ná przeciwniki fwoie [*ulciscens Dominus in hostes suos*]. *Leop* 2.*Esdr* 1/2 (2); *BibRadz Prov* 14/31 (4); *Nerothe* o Redámáfy bądź nád połtem miłofiściwy. *BielKron* 322 (8); Też iefzće małz náukę/ iáko małz być miłofiernym nád nieobácznym vpadkiem iego. *RejPos* 181 (7); *BielSat* [14]; *RejZwierc* 257; *BialKaz* I3; Ciebie/ o boże niezmieryony/ Brzmić będą moie wfźięczne ftrony. Ciebie dobrého nád dobrémi/ A furowego nad [!] grzélznými. *KochPs* 150 (3); *SkarŻyw* 99 (2); *BielSjem* 13; *ArtKanc* 19v; Złofliwym frogi/ fkromnym miłofiściwy/ A nád niezbożnym fpráwiedliwie mściwy. *ZawJeft* 17; *GórnTroas* 52; *GrabowSet* V3v (2); *SkarKazSej* 662a.

W konstrukcjach z nazwą sprawcy czynności (17): PAnie boze nałz ktoryf iefł pętkiem fłafarzem nad nami hoynego miłofiérdzia fwego *RejPs* 87v (2); *MurzHist* Nv; *KromRozm III* L4; Nie bądź kátem nádemną nie trař myfli moiey *BielKom* E3; *LubPs* O6v *marg*; *RejWiz* 170v; pámiętam Alexándrze co bog twoy ociec powiedał/ iż miałá vrodzić nádemną pomścicielá/ iefłli żonę iną poykę. *BielKron* 123v (2); *Parenticida*, Męzobóycá nád oycem álbo mátką fwoyą. *Mącz* 278c (2); *RejPos* 197v (2); *RejZwierc* 265v (2).

~ *W połączeniu*: »nad ... nad« (1): Pan záfię głośno woła w przykazánium fwoim/ Abyf nie był morderzem nád bliźnim nád twoim. *RejWiz* 134v. ~

We frazach typu: »(co) jest, dzieje się, staje się, okazuje się, trwa itp. nad [kim]« (471): Item yefly nath thakym gwalthownykyem zamordowane sthalo fłyą o thakyeego nycz nyema bycz mowyono. *MetrKor* 34/135v; *BierEz* K3; *FalZioł* +2v; *WróbZioł* 130/2 (4); Abowiem mocnie iefł vtwierdżoná nád nami fwięta łálká iego/ á prawdziwe miłofiérdzie iego tak będzie nád nami trwało iuż ná wieki. *RejPs* 172v (22); *RejJóz* C5 (3); czo bila boza wołya tho fłye nad namy fłbalo y na polnyło fzye nad hořpodarmy nałchemy y nad namy y nad nałcham zyemyam *LibLeg* 11/166 (5); *SeklKat* R3v; *RejKup* p5v (2); *MurzHist* L2 (2); *MurzNT Luc* 3/2; Ale temu ktory w tobye ma fwoye vfánye/

Nád tym twoye miłofierdzye łáfkáwye fie sftánye *LubPs* H4; Gdyż on łam yeft mym Bogyem á opyekálnikiem/ Nic fie zle nye może sftác nádemną nędznikyem. *LubPs* O6v (24); Tu w tey mierze ieft wielka niefpráwiedliwośc/ á nieznošne okrućieńftwo nád włáfnymi dziedzicmi *GroicPorz* gg2v (2); *KrowObr* 138 (3); *RejWiz* 181v; Abowiem nád złodzieiem záwždy ieft łromota y pokuthá/ á nád dwuieyzycznym przekłéftwo co gorłfe [*super furem enim est eonfusio et paenitentia, et denotatio pessima super bilinguem*] *Leop Eccli* 5/17 (9); *RejZwierz* 13 (3); *BibRadz Gen* 9/2 (27); *OrzRozm A* (2); Zadna litośc nád dzyećmi y nád širotkámi nie będye. *BielKron* 135v (6); *OrzQuin N2v*; *RejAp* 197v (30); A iefliže mi powie iż mu fie nie podobam/ gotowem ná wšytko/ á fie dzyeie nádemną fwięta wola iego. *RejPos* 213v (236); *BiałKat* 148v (2); *BielSat* G3v; A tákiemby przykłádom łnadź y końcá nie było/ co fie nád wiernemi á czo nád niewiernemi záwždy sftawáło. *RejZwierz* 263 (32); *WujJud* 189; *WujJudConf* 16; *BudBib Ps* 116/2 (3); *HistHel* C3; *BudNT przedm* b7 (2); *CzechRozm* 118 (2); Niema ludzkiego nád niá politowánia *SkarJedn* 389 (3); *KochPs* 110 (2); *SkarŻyw* 348 (6); *CzechEp* 314 (3); *KochFr* 110; *ReszPrz* 92; [*Sychymici do szczátku wytraceni sq*] nie dla czego innego iedno dla zgwałcenia/ ktore fie sftáło przez Sychemá/ nád pánná Dyná/ corká Liey. *WerKaz* 296; *BielSen* 17; *ArtKanc* Q20 (3); *GrabowSet* H3 (2); *KochFrag* 51; A miłofierdzie twoie wiekuiście pokázuie fie nád temi/ ktorzy fie ćiebie boiá *LatHar* 563 (5); *KołakSzczęśl* C4; *WujNT* 589 (3); *WysKaz* 7 (2); *PowodPr* 19; *SkarKaz* 386b; *CiekPotr* 63; Alic z twará wełóá łtánáł máž przedemną/ W rękách lutnię trzymáiąc/ łtrách fie włzczał nádemną. *SapEpit* A2.

W zwrotach typu: »doznać, otrzymać, wziąć łaskę, miłosierdzie itp. nad sobą « (94): racz łaská fwoiá tak ochędozyc nas: iřz bychmy znali nad łobá kwitnáce błogoflawieńftwa fwiętego bořtwa thwoiego *RejPs* 199v (12); A oná niebożátko zá łwe násmiewánie/ Wzyęłá frogie nád łobá od Páná łkaránie. *LubPs* A6 (32); *GroicPorz* c4; *BibRadz I* 291a marg; *OrzRozm D*; *BielKron* 158 (2); leżác w grzechu łwoim/ iuz wypadł z łáłki á z miłofierdzya Páná łwoyego/ á iuz žadney łtrażey áni błogofłáwieńftwá iego nie cžuie nád łobá. *RejPos* 176 (16); *RejZwierz* 33 (4); A pokoiu teź tego o ktorým Prorocy mowili/ nád łobá doznawáią. *CzechRozm* 112v (5); *KochPs* 46 (2); *SkarŻyw* 118 (3); *CzechEp* 369; *NiemObr* 121; *WerKaz* 297; *GórnRozm A4v*; Teraz iż iárzmo ćiężkie Amońskie ćierpieli/ Y ořtrośc gniewu z žalem nád łobá widzieli *ZawJeft* 5; *ActReg* 77; *GostGosp* 20; Doznał teź nád łobá teźe nienawiści on Aryřtydes łławny *Phil* K4 (2); *OrzJan* 14; *LatHar* 429; *WysKaz* 11; Leć przećię w miłofierdziu twym nádzieię mamy/ Ze łáłkę twá nád łobá wrychle otrzymamy. *CzahTr* G3v (2); *SapEpit* A4v.

»zmiłować się, mścić się, srożyć się itp. nad [kim]« [*w tym: w formule modlitewnej: zmiłuj się (a. zlituj się) nad nami (a, nade mną) (611)*] (1317); *BierRaj* 19v (5); *BierEz* F4 (13); O miłofierny oycze/ ij gdzie ieft twoie łmiłowanie czemu fie niechceřs łmiłowatz nad twym łyne^m anij nad iego matká? *OpecŻyw* 89 (36); *PatKaz II* 34 (6); *PatKaz III* 105 (3); *HistJóz Dv* (2); *MetrKor* 46/46 (9); Iezu ienęs od rodziczow przez thrzy dni łřukan á w kořciele nalezion był. łmiłuy fie nad nami. *TarDuch* Bv (265); *BielŻyw* 151 (7); *WróbŻořt* L5v (25); *LibLeg* 11/44 (3); á wždy fie teź czásem łmiłuy nád łlugami łwemi/ áby fie teź niezáwždy łrożył gniew twoy nád námi. *RejPs* 135 (19); *SeklWyzn* Gv; *RejJóz* L5 (3); *SeklKat* I2 (4); Alie poky duřła łtoyj Przy ćzieli niechay niebroij Carth nadniá/ a wtwe ymie Włfytko złe niechay žagjnie *RejKup* p3v (6); *RejKupSekl* a5 (2); *HistAl* K2 (2); *KromRozm I*

Bv; *MurzHist* F3v (7); *MurzNT Mar* 10/48 (6); *KromRozm II* i3v; *KromRozm III* P4v; *Diar* 66 (4); Nyechayże tedy nye okrutnyeyą rodzicy nád płodem swoim/ nături niech flucháyą *GliczKsiąż* C8v; *LubPs* cc4 (33); Páni zlutuylie nád námi záginionemi zbáwicielko wyfluchay lkánie fercá moiego *KrowObr* 152v (24); *RejWiz* 137 (5); *Leop Ier* 50/15 (65); *RejZwierz* 30v (4); *BibRadz Gen* 39/21 (67); boy fy Bogá: ktory thy kácerftwá frego nád Krolem náłzym y nád námi kárác będzie *OrzRozm* G2 (6); profzę cie záchoway mię przy łobie/ á ia lie mścić będę nád thym okrutnikiem krzywdy fwey. *BielKron* 353v (97); *Mącz* 224c (8); *OrzQuin* D2v (5); *Prot* Bv; *RejAp* 98 (7); *GórnDworz* S7v (5); *HistRzym* 58v (6); *RejPos* 168 (115); *BiałKat* 56 (4); *BielSat* [14] (4); *GrzegŚm* 60 (2); *HistLan* D2; *KuczKat* 375 (4); Zmiłuymyłz lie łámi nád łobą/ nád domy náłzymi/ nád dzyatkámi náłzymi/ nád tą łławną oyczyzną łwoią/ y nád włythkim zebrániem łwoim *RejZwierz* 265v (18); *BielSpr* cv; *KochMon* 20 (2); *RejPosWstaw* 44v; *BudBib Ez* 25/12 (28); *BiałKaz* K3v; zmiłuię fię nád kim fię zmiłuię y pozałuię kogo pozałuię. *BudNT Rom* 9/15 (5); *StryjWjaz* A3v (2); *CzechRozm* 183v (13); *PapPan* Hh4v (3); *ModrzBaz* 105 (7); *SkarJedn* 170 (5); Długoż fy pałtwić będą ci łprofní pogánie Nád námi? *KochPs* 110 (12); *SkarŻyw* 107 (23); *StryjKron* 542 (10); *CzechEp* 106 (9); *NiemObr* 68 (2); *KochWz* 140; *WerGość* 250; *WisznTr* 24; *BielSen* 16; *BielSjem* 20 (2); *ArtKanc* L12 (25); *BielRozm* 23; *GórnRozm* Dv (2); *KochProp* 7; *PapUp* Fv; Obsaeuio – Srozęfię nad inim. *Calep* 716a; *GrochKal* 28; *Phil* E (3); *GórnTroas* 52; *GrabowSet* N (12); *OrzJan* 71 (4); *LatHar* 342 (146); *KolakSzczęśl* B4; záwołał/ mowiac: Iezulie fyngu Dawidow zmiłuy fię nádemną [*Iesu, fili David, miserere mei*], *WujNT Luc* 18/38 (28); *SarnStat* 716; *SiebRozmyśl* E2v (4); *KlonKr* D3 (2); *PowodPr* 66 (2); *SkarKaz* 279a (11); *CiekPotr* 46; *CzahTr* G4; *SkarKazSej* 696a (6); Lecz lie wprawdzie obawiam/ by lie nie zemściłá Nád łobą włáfną ręką/ by lie nie zábiłá. *GośCast* 60; *KlonWor* 65 (4); *SzarcRyt* A4v (3).

»okazać (a. uczynić, a. wypełnić itp.) miłosierdzie (a. łaskę, a. srogość) itp. nad [kim]« (760): *BierRaj* 19v; Miły lewku nie zábijay/ Láfkę nádemną vdziálay *BierEz* M4v (3); To náfmiewanijé ij ijné rozmáijté nad nijm czynili/ a włfakoż nierzékl ijm za to przykrégo flowa *OpecŻyw* 109v (5); *PatKaz II* 54; *TarDuch* D4 (3); *FalZioł* +2d; *BielŻyw* 148 (2); *MiechGlab* 33 (2); nie czyní łmiłowania nád włytkimi ktorzy grzechy popełniaią [*non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem*]. *WróbZioł* 58/6 (7); ty miły panie łprzyrodzoney boskiey dobrotliwości twoiey nic tełz inłłego iedno włfytko dobre nad nami łprawuiefz *RejPs* 102 (56); *LibLeg* 11/64 (4); Pawel Zripyna pogymani o mązoboyłthwo okrutne, ktore nad gołpodinya łwa, a Cleopháfką [...] yełth popelnyll dlya pyenyedzi *LibMal* 1543/76 (2); *SeklWyzn* b4; *RejJóz* 16 (10); *SeklKat* E3v (4); *RejKup* p4v (9); *HistAl* B4v (4); *HistAlHUNG* A4; *MurzHist* C2v (9); *MurzNT Matth* 17/12 (2); *Diar* 89; *LubPs* F2 (56); A gdy iuż obwiniony práwem będzie przezyłkan/ Sędzia Exekucyą nád nim czyni. *GroicPorz* Cv (6); *KrowObr* 65 (2); *RejWiz* 178v (3); [*Bóg*] znosił w wielkiey ćierpliwości náczynie gniewu godne y zátrácenia áby okazał hoyność chwały łwoiey/ nád naczynim miłofierdzia [*ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa misericordiae*]/ ktore zgotował ku chwale *Leop Rom* 9/23 (9); *UstPraw* A4; *LeszczRzecz* A6; *RejZwierz* 59; *BibRadz Ier* 36/31 (54); *OrzRozm* I3v; Niemce/ Włochy/ y ine kráiny áż do Fráncyey podmánił/ y wielkiey okrutności nád nimi vżywał *BielKron* 151v; przyecháli połłowie s Prus od łłáchy y miełzczań [...] poddawáiac lie pod obronę krolowi y, pod połłufzeństwo/ ábowiem Krzyżownicy wielkie złości á drapiełtbwá nád nimi wymyśláli/ to iefł żony od mężow bráli gwałtem/

takież y dzyewki *BielKron* 391v (74); Miserator, Miłośnik ten który lutość á miłośierdzie nád kim okazuye. *Mącz* 224c (3); *OrzQuin* X2v; *RejAp* 170 (14); *GórnDworz* Y6v (5); *HistRzym* 42 (5); *RejPos* 26v (177); *BiałKat* 213v (3); *KwiatOpis* D; *HistLan* Cv (2); Pátrzayże ieflize iuz Pan nie poczyna pełnić poczęści nád námi tych obietnic fwoich? *RejZwierc* 192 (16); *BielSpr* 52v (3); *WujJud* 151 (2); *WujJudConf* 15v (2); *RejPosWstaw* 44 (3); *BudBib* 2.Reg 13/16 (17); *HistHel* C3; *CzechRozm* 69v (6); *PaprPan* Lv (2); *KarnNap* C2; *ModrzBaz* 127 (8); Obiaw nádemną niewyflowioné Swé miłośierdzie *KochPs* 21 (17); *SkarŻyw* 135 (25); *KochTr* 19; *StryjKron* 667 (3); *CzechEp* 350 (7); *NiemObr* 39 (2); *KochWz* 141; *WerGośc* 249 (2); *WerKaz* 295; *WisznTr* 18; *KochPieś* 39; okazuię miłość fwą/ nád tyfiącmi mnie miłuiących/ á Mandatow moich ftrzegących. *ArtKanc* M6 (10); *GórnRozm* D3 (2); *PaprUp* B (2); *ZawJeft* 41; *ActReg* 116 (3); *Phil* C2 (5); *GórnTroas* 26 (3); *GrabowSet* E2 (8); *LatHar* 423 (26); *RybGęśli* A2v; *WujNT Hebr* 8/8 (8); *WysKaz* 21; y nigdy fłowem áni vczynkiem będziem wfpominác tych nieprzyiáźni: áni iákiey pomfity nád niemi czynić [*nec de illis unquam aliquam sumere ultionem JanStat* 822] *SarnStat* 1103; *SiebRozmyśl* D (2); *KlonKr* A3; *PowodPr* 32; *SkarKaz* 348a (5); *VotSzl* B3; *CiekPotr* 23; *CzahTr* L3v (2); á kto okrutny ná bliźniego/ y nie czyni miłośierdzia nád nim/ záslepnieie w rozumie fwoim *SkarKaz* 662a (5); *KlonWor* 45 (2).

»mieć litość (a. miłosierdzie itp.) nad [kim]« = *habere patientiam, a. misericordiam in aliquem Vulg* (100): Kánia kiedy przelatała/ W sídło fie vmotála: A gdy w fwym zdrowiu wąpila/ Myfzy o pomoc prosiła. Myfz chocia ią znała kánia/ Miłośierdzie miała nád nią *BierEz* P3 (7); *OpecŻyw* 82v (9); *PatKaz II* 54v (2); *HistJóz* B4v; *TarDuch* B3; *BielŻyw* 168; *GlabGad* D2v; *MiechGlab* 55; *WróbŻołt* T8 (2); *SeklKat* S4; *HistAl* G2v; *KromRozm I* N4v; Czo zá círpliwość mieć máią wyerni nád złymi náuczycielmi *LubPs* ee3v marg (3); *GroicPorz* pp2v; *KrowObr* 22 (2); *RejWiz* 109v; *Leop Matth* 18/26 (4); *RejZwierc* 142; *BibRadz Prov* 24/21 (2); *BielKron* [84²]v (3); Arcadii quaeso miserescite regis, Profzę mieycie lutość nád Arcadeyskim krolem. *Mącz* 224c (5); *GórnDworz* Q2v (3); *HistRzym* 6 (5); *RejPos* 248v (10); *BiałKat* 146; *BudBib Bar* 5[6]/37; Záprawdę nie ieft godzien w przygodzie fwey miłośierdzia drugich/ który nád nędznemi niema zmiłowánia [*qui calamitosorum non miseretur*]. *ModrzBaz* 68v; *SkarJedn* 380; *KochPs* 162 (2); *SkarŻyw* 52 (3); *KochPieś* 50; *ArtKanc* I18v (2); Commiseratio – Lutofzcz którą mám nad drugim. *Calep* 223a; *GrabowSet* N4; *LatHar* 95 (4); *WujNT Matth* 18/26 (2); niektorzy iákoby nád niemi miłośierdzie máiac [*quasi eisdem compatientes JanStat* 579]/ ono imieniem opieki ná fwą pracą y w obrónę biorą *SarnStat* 584; *SiebRozmyśl* D (2); *PowodPr* 11 (3); *SkarKaz* 278b (4); Właśnie to Bořka, litość mieć nád żebrakámi. *CiekPotr* 63; *KlonWor* 49.

4. Wskazuje obiekt podlegający władzy, opiece, przewadze, wpływom; in, super *Vulg, Cn, JanStat; supra Vulg, JanStat* (2295) : *BierEz* P2v; Vložil też krołom moc nad boiowaním, mądrím á vczonym fady w prawie *BielŻyw* 26; *LibLeg* 10/148 (2); *RejPs* 137v (17); *SeklWyzn* 3; *RejJóz* P4 (3); *RejKup* o6; Dámy wam nád Medy y nád Perfi krolewską dořtoynořć/ ábyřcie pożywáli zwycięřtwá *HistAl* F5v (3); *KromRozm I* E3v; *KromRozm III* N5v (10); *Diar* 88 (2); Kto zwirzchnořci nád řobą nie czuie/ We wfzech zbyřkach řywot řwoy řpráwuie *BielKom* G2v; *GliczKřięř* G2v (2); Zwycięřřthwo nád řwiátem y nád mořnořćiami yego. *LubPs* V6v marg (23); *GroicPorz* t3 (2); *KrowObr* 8v (10); *RejWiz* 153 (9); Iam řiebie pomázał ná Kroleřřthwo nád ludem řráelřřkim [*ego unxi te in regem super Israel*] *Leop* 2.Reg 12/7 (9); *BibRadz Gen* 47/6 (15); *BielKron* 42 (18); Toparchia, Vrřád/ řtárořřtwo

nád yednym ofobliwym mieýłcem. *Mqcz* 458c (3); Pátrzayże tu opátrznóści Páńłkiey nád wiernemi *RejAp* 69v (15); *GórnDworz* Z7v (4); niechayże łie dzyeie zemną włzytká woła/ zwirzchnóść/ y opieká twoiá łwięta nádemną. *RejPos* 273 (84); *GrzegŚm* 3; *RejZwierc* 179v (8); *WujJud* 86 (2); Y bez włzelákiego práwá gwałtownie łobie włurpuiá zwirzchnóść nád owczárniá Páńłká. *WujJudConf* 5v (4); *BudBib* 1. *Reg* 16/1 (7); *BudNT Matth* 10/1; *CzechRozm* 175 (13); Niechże łie nie dziwuie nikt twoiemu męłtwu/ A nád ták wielkim ludem zacnemu zwycięłtwu. *PaprPan* A4; Bywa to tedy że głupłtwo ludzkie w tem włzytkim prágnie nád drugimi gory [*stultitia humana in illis omnibus affectet eminentiam*]. *ModrzBaz* 56; Niecięźłzeć ono było przekłęłtwo zá pánowánia Iozuego nád Izráélłkim ludem [*Iosua populo Israelico imperante*] *ModrzBaz* 143v (7); *SkarJedn* 172 (37); A wam Więć nád mnieýłzymi zwirzchnóść iełł daná. *KochOdpr* B2v (2); *KochPs* 86 (2); *SkarŻyw* 152 (19); *StryjKron* 46 (7); *CzechEp* 23 (19); *NiemObr* 59 (13); *ReszPrz* 32 (2); Wy/ mówię/ którym ludzi páść poruczono/ Y zwirzchnóści nád łtádem Bożym zwierzono *KochPieś* 46 (2); oddal pokułfy łtráźłiwe/ day nád nimi zwycięłzenie/ po śmierći wieczne zbáwienie. *ArtKanc* M16 (2); *GórnRozm* K4 (5); *PaprUp* A4v (3); *ActReg* 103 (2); Strategia – Hetmanłtwo nad woiskiem *Calep* 1009b (2); *GrabowSet* R4; Nie day gory nádemną nieprzyációłom moim Pánie Iezu *LatHar* 614 (6); *RybGęłli* C2; *WujNT* 379 (21); *SarnStat* 171 (10); Aby tēż przez łwé náświęłłzé Wielkonocné zwycięłtwo/ raczył mi dáć zwycięłtwo nád łwiátem/ nád ciáłem/ y nád czártem *SiebRozmyłł* L2 (3); Pełno zazdrołci było miedzy Pány, Połtrzegłłzy tego cne Słowiáńłkie łtany: Iednemu zwirzchnóść nád łobá zlećili, Chęc by páńkowie więcey nie błádzili. *KlonKr* A4; *KmitaSpit* A2; *PowodPr* 13 (4); *SkarKaz* 82b (9); Vżycz nam łercá o to y łam rácz byđz z námi/ Niech Pogánin moc twoię ogláda nád námi. *CzahTr* G4; *GosłCast* 64; *SkarKazSej* 689b (9); Y tēdy muáí płuýáć [!] gdzie iey każá/ Bo ma nád łobá włtáwiczną łtrażá *KlonFlis* G3v.

W konstrukcjach z przymiotnikiem (9): *TarDuch* Ev; Deus qui glorificatur in confilio fancto[rum] magnus et tembilis łuper omnes qui in circuitu eius łunt. Abociem on iełł pan bog ktori iełł wvielbion w radzie łwiętych/ wielki á łtráźłiwy nad włzytkimi ktorzy łtoiá zawđdy przed nim. *WróbŻołł* 88/8; *RejPs* 26v; *RejKup* aa4; Ty ktorýs iełł Bog mocny tu nád námi włzytkimi *LubPs* hh6 (2); *KrowObr* 29v; Otho ia bęđę czuýnym nád nimi ná ich złe/ á nie ná dobre [*ecce ego vigilabo super eos in malum et non in bonum*]: y bęđá wyłhráćeni włłýłłhcy mężowie Iudłcy *Leop Ier* 44/27; *BudNT Mar* 10/42.

W konstrukcjach z nazwami osób pełniących funkcję nadrzędną w stosunku do innych (615): *OpecŻyw* 183 (2); Ein werckmeister. Stárłłý miłłtrž nád cyelłýámi Architector idem. *Murm* 181; *HistJóz* E2v (2); Ja yełłłh wezir wielky y nad włłitkyemy poddanemy. Czełarza yego m. rołłkazanya. *MetrKor* 46/117v; *BartBydg* 13; *FalZiołł* V 49; *BielŻyw* 13 (3); *WróbŻołł* 46/3 (4); obiecałłs go pierwłłego połłtáwić nád włłłemi krolewłłkiami národy. *RejPs* 132v (10); *RejRozpr* D4v; *SeklKat* Hv (2); *RejKup* o5 (2); *HistAl* E4; *KromRozm II* łv (2); A yednáłł łá tēż przedłłye nád łá łtržodá páłłtyrzowye widomi a doczełłni/ z ludzi obráni *KromRozm III* M2v (7); *Diar* 46; *GliczKsiqż* C6; Izałłz yuż ty łam nye poydzyełłz przed włłý náłłłłmi/ Boże náłłz bęđáć tu wodzem nád námi nęđznemi. *LubPs* O5v (9); Choráżyna nád dziewicámi: Szynkárká krolełłtwá niebiełłkiego/ bądż miłłółciwa *KrowObr* 152v (11); złe bez tego/ Gdy kto nie ma nád łobá iákiego zwirzchniego, *RejWiz* 133 (2); *Leop* A (38); *OrzList* e (2); *RejZwierc* 2; *BibRadz* 1. *Par* 4/42 (67); *OrzRozm* N3; Stliáłłzkowłłki kłłthory był łtárłłzy nád dzyáły/

frzelił z obozu z dzyálá fwego *BielKron* 422 (65); *GrzegRóżn* K2; *Mącz* 240a (18); *OrzQuin* V (6); *SarnUzn* G4v; *LeovPrzep* Bv; Y wlyfzałem Anyoła przełożonego nád wodami mowiączego *RejAp* 130v (8); *GórnDworz* Dd7v; *HistRzym* 66v; *RejPos* 49 (46); *RejPosWiecz*² 92; *BiałKat* 6 (3); *KuczbKat* 340 (2); *RejZwierc* 222 (7); *BielSpr* 71 (4); *WujJud* 124v (4); *WujJudConf* 215v; *RejPosRozpr* c3v (4); *BudBib* 1.Par 17/7 (54); *MycPrz* I C3; *WierKróc* A3; *BudNT* Cc7v marg (2); *CzechRozm* 11v (18); *PaprPan* Hh4v; Ile tedy iest śláhcicow/ tyle iest nád podlefyzym ftanem Krolow [*quot igitnr equites sunt, tot reges plebeiorum*]; y owfzem ile możnieyfzych/ tyle nád chudzinámi Krolow. *ModrzBaz* 72 (18); Tyś zgromádzenia náznego ftarfyzym był nád námi iáko głowá nád członkami. *SkarJedn* 148 (22); *KochOdpr* B2v; *KochPs* 11 (2); oto grzech we wroćiech twoich: możefz fię mu odiać/ á pánem íam być nád íobą/ y nád tą złą wołą twoią. *SkarŻyw* 263 (26); Roku 1532. Hetman Wielkiego Xięftwá Litewfkiego [...] nád Tátary y Mołkwá częfty á fzczeńliwy zwycięzcá vmárł *StryjKron* 757 (12); *CzechEp* 290 (8); *NiemObr* 126 (5); *ReszPrz* 9; *WerGość* 269; *WerKaz* 287; *BielSen* 9; *KochPieś* 17 (2); Kazaleś theż by rozum był nád wfytkim Pánem *ArtKanc* P15 (5); *GórnRozm* M4v; *ActReg* 107; *Calep* 129b (18); *Phil* B4 (3); *GórnTroas* 65; *GrabowSet* G4; *OrzJan* 18; *LatHar* 15 (8); *WujNT* 642 (27); *SarnStat* 953 (4); *SkarKaz* 83a (6); *SkarKazSej* 690a (13); Bog to wfytko w mocy ma/ y on to íam ípráwił/ Wfzákże człeká nád nimi przedniefyzym poftáwił. *SapEpit* D2v; *KlonWor* 8.

W zwrotach typu: »być nad [kim, czym]« (80): powiedział pirwy on co był nad ífynkarzmi íwoy íen. *HistJóz* A4 (4); *FalZioł* IV 27d; *LibLeg* 11/63; *RejPs* 137v; *KromRozm* III L7v (2); I vczynił Bog dwoie íwiátlá wielkie: Swiáthło wiefłze/ aby było náde dniem [*ut praesset diei; aby rządzilo dzień WujBib*]; Swiáthło mniefłze/ by było nád nocą [*ut praesset nocti*] *Leop Gen* 1/16 (11); *BibRadz* 1.Par 27/25 (12); [*Dyjana*] íest też miedzy drugie boginie policzoná/ nád láfy/ nád drogámi/ y nád zwierzęty. *BielKron* 23 (7); *GrzegRóżn* K2; *KochSat* B4v; *Mącz* 434b; Abowiem ten ktory z gory przychodzi/ náde wfytkimi iest *RejPos* 242v (5); połowicá [*kontorstwa*] do Bífkupftwá Ozelfkiego/ nád którą Xiążę Magnus był/ á połowicá Miltrzowi przysłucháłá. *KwiatOpis* B3v; *BudBib* Num 10/14 (16); *BudNT Rom* 9/5; *CzechRozm* 6; *SkarŻyw* 461; Báran íest nád owcámi, kozieł nád kozámi, wfzetecznicá Báwelfka nád íwymi popkámi. *CzechEp* 417 (3); *WujNT* 314 (5); *KlonKr* A3; *SkarKazSej* 691a (4).

»mieć [kogo] nad sobą« (4): wzburzyli íe miefzczánie przeciw Hífzpanom/ niechcąc ich mieć nád íobą iáko okrutnikow *BielKron* 230; *BielSpr* 52v; Ktemu íż íest ítworzycielem takim/ ktory nikogo nád íobą nie ma: y miefycem żadnym nie íest ogárniony *CzechEp* 231 (2).

»mieć, odnieść, otrzymać, wziąć itp. moc, zwierzchność, zwycięstwo itp. nad [kim]« (425): wfytycy cie mily Iezu przeíladuią/ a nad tobą motz maíá *OpecŻyw* 108 (4); *TarDuch* ktv; *BielŻyw* 166 (3); *WróbŻołt* Y3v; Zláfká bofká y za prziczinamy wfzítkich íwietich. pan bog dal woýfkv memv nad tim woýfkem niemieczkim zwicziefstwo miecz *LibLeg* 10/147 (2); *RejPs* 128v (10); *RejJóz* L5; *SeklKat* Z3v (3); *RejKup* í7v; *RejKupSekl* a8; *HistAl* G2 (3); *KromRozm* I D3 (2); *MurzNT Luc* 22/25; [*papież*] ma władzą y zwirzchność nye tylko nád bífkupy/ ále nád wfyftekimi krzeíciyány *KromRozm* III Q2 (21); *Diar* 46; A będzie záfwdi nád tobą zíośc twa zwirzchnosc miáłá *LubPs* B6v (25); *GroicPorz* B (2); *KrowObr* 232 (2); *KrowObr* 136v (4); A niewiáftá ktorąś widział/ íeftci wielkie miáłtho/ ktore ma kroleftwo nád krolmi íiemfkiemi [*quae habet regnum super reges terrae*] *Leop Apoc* 17/18 (6);

LeszczRzecz A6v; *Karzciefz* fię tedy pilnie/ fwemi przygodami/ A mieycie lepszą pyeczą/ nád fwymi dzyatkami. *RejZwierz* 124v; Nie poddáy názbyt myfli twey żonie/ áby nie wzięła gory nád mocą twoią [*Ne dederis mulieri animam tuam, ut ascendat ipsa super animam tuam*]. *BibRadz Eccli* 9/2; Iazon záfię czynił mord nád miefczżány fwemi/ [...] mniemáiąc żeby nád nieprzyiaćioły/ a nie nád miefczżány zwycięłthwo odzierzeć miał [*hostium et non civium trophaea diruere*]. *BibRadz 2.Mach* 5/6 (14); *OrzRozm Mv*; *BielKron* 91 v (29); *Mącz* 177a (23); *OrzQuin* R2; *RejAp* 133v (24); bo to iákos nie przyłtoi záwołaniu flácheckiemu/ áby chłop miał w czym nád nim mieć gorę. *GórnDworz* 18v (8); *HistRzym* 60 (4); tá omylna łmierce nigdy mocy nie ma áni mieć może nád wiernym człowiekiem *RejPos* 221y (65); *BiałKat* 238v (5); *GrzegŚm* 33; *BielSpr* 15v (3); *WujJud* 73 (3); *WujJudConf* 153 (2); *RejPosRozpr* c3v; *BudBib 2.Mach* 7/16 (5); *BudNT Apoc* 11/6 (6); *CzechRozm* 198v (6); *PaprpPan* Eev (4); *KarnNap* B2 (3); *ModrzBaz* 76 (12); *SkarJedn* 273 (7); Rządź mię słowem fwym/ niech nie ma złość nádemną władze *KochPs* 184 (5); *SkarŻyw* 274 (17); *StryjKron* 395 (9); *CzechEp* 173 (5); Chriřtus pan iełt żywotem náłzym dołkonáłym/ máiąc moc nád żywotem/ y nád śmiercią. *NiemObr* 107 (10); *WerGość* 261; *BielSjem* 23; *KochTarn* 78; *ArtKanc* L13 (5); *KochWr* 38; *Paprup* A3; *ActReg* 67 (2); Wziął záś nád Krolem moc/ žal przyrodzony Ciężki/ gwałtowny/ y niepowośćiągniony. *GrochKal* 10; *GrabowSet* By; *OrzJan* 24; *LatHar* 52 (5); y máią moc nád wodami obroćić ie w krew [*et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem*]/ y zarázić ziemię włzeláką plagą ileby kroć chćieli. *WujNT Apoc* 11/6 (23); *SarnStat* 203 (2); Ten nád wżyłtkiem władzą ma ten łzczęściem łzáfuie/ Ten czáłom niewłtrzymáńem bieżeć rołkázuie *WitosłLut* A6 (2); *SkarKaz* 39b (3); *CzahTr* E (3); *GosłCast* 61; *SkarKazSej* 687b (2).

»panować, krolować, przewodzić, czuwać itp. nad [kim, czym]« (393): *BierEz* R2; *OpecŻyw* 95 (2); Słońce. Miedzy planetami iełt iako pan. [...] Nad ludzmi, Krolmi, nad Lwy nad orly. nad Sokoly panuie. *FalZioł* V 51 (9); Vczył też koźdego nad ięzikiem panować á zwłázcza przy biełiadach aby żadnemu czći nieuwłaczał *BielŻyw* 10; bo powiadał iżby to niebył mędrzec ktoryby łam nád łobą nie panował *BielŻyw* 71 (13); *WróbŻołt* 46/9; *RejPs* 124v (11); *RejKup* Zv; *HistAl* N3v; *MurzNT Luc* 19/27 (2); *LubPs* T4 (10); *KrowObr* 4 (15); *RejWiz* 138v; *Leop Is* 42/13 (22); Chod moy wyprostuy w łowie twoim/ á niecháy nádemną żadna złość nie pánuie. *BibRadz Ps* 119/133 (44); da tobie Pan Bog rołkázowác nád dzyefiaćią narodow Izráelłkich *BielKron* 78v (48); *Mącz* 148d (3); *RejAp* 140v (14); Mowią ábyś był zwyciężyciel/ ále nie iełteś/ niezwyćiężylzi nád łwą złą myłłą *HistRzym* 7v (2); Czemułz nie czuielz? czemułz nie pilnuielz nád tym domem łwoim/ á nád tą owczárnią zwierzoną tobie? *RejPos* 346 (27); *BiałKat* 66; *BielSat* N4v; *GrzegŚm* L5 (2); *RejZwierz* 131v (2); *BielSpr* 46v; *WujJud* 125 (3); *RejPosRozpr* c2; *BudBib Gen* 36/31 (26); *HistHel* B; *MycPrz* I A4 (4); *BudNT Luc* 19/27 (8); *CzechRozm* 16v (15); *PaprpPan* Gg3v; *ModrzBaz* 32 (5); *SkarJedn* 61 (2); *KochOdpr* B4 (2); *SkarŻyw* 259 (3); *MWilkhist* Ev; *StryjKron* 115 (3); *CzechEp* 409 (22); *NiemObr* 57 (8); *ReszPrz* 48; *ReszHoz* 121; *WerKaz* 290; *BielSen* 5; Nád wżyłtkim inłszym pánuie przygodá. *KochPieś* 35 (2); Pluto zásię nád piekły kroluie. *PudłFr* 75; Kroluyze łam nád námi/ á rácz miełzkác ná wieki z námi *ArtKanc* E6v (7); *Paprup* E3v (2); *ZawJeft* 3; *GrochKal* 28; *GrabowSet* M4v; Niechay źli we złości chodzą/ Y nád lepszymi przewodzą: Iednáć złé łumnienié máią/ Sądu twęgo łie łekáią. *KochFrag* 18 (2); *LatHar* 163; Ale śmierć krolowála od Adámá aż do Moyzełzá: też y nád tymi ktorzy

nie zgrzeszyli [*etiam in eos qui non peccaverunt*]. *WujNT Rom* 5/14 (18); *WysKaz* 46; *SarnStat* 1205 (2); Szczęście, iák sztucznie nád ludzmi pánuiefz, Y dziwne fochy ná nich wypráwuiefz. *KlonKr* B; *PowodPr* 24; *SkarKaz* 205b; Pánowác nád wámi nie będę/ áni fyn moy: ále P. Bog niech nád wámi pánuie. *SkarKazSej* 689b (4); *KlonWor* 50 (4).

»postanowić, przełożyć *itp.* [kogo] nad [kim]« (195): otom cye wftawił nad wflytkym Eiptem *HistJóz* B2v (2); *BielŻyw* 166; *WróbŻołt* 58/12; A iżeś ty możnością fwą ieft przełożon nád wfłfemi zaftępy zebrania ludzkiego porufz lie á przezrzy wflytki fprawy miedzy ludem fwoim *RejPs* 86v (8); *SeklWyzn* f3v; *RejKup* bb4v; Myeyćye pyeczą o foby y o wflytkyey trzodźye/ nád ktorą was duch święty poftáwił *KromRozm I* F4v; *KromRozm III* M; *LubPs* M3 (4); *GroicPorz* h2; *KrowObr* 130 (4); *Leop* 4.Reg 25/22 (12); A tu názywa Krole/ ktorzy nád iákim powiáthem byli przełożeni. *BibRadz I* 7d marg (11); Przełożył Dawid nád iednym woŷkiem Ioábá/ á nád drugim Abifái/ nád drugim Etheufá. *BielKron* 72v (60); Ordinare, wftáwić kogo nád kim/ wfdźić kogo ná yáki vrząd/ Albo włózić nań yáki vrząd. *Mącz* 268b (2); *RejPos* 56 (4); *KuczbKat* 55 (3); *RejZwierc* 125 (2); *BielSpr* 50v; *WujJud* 154v (5); *WujJudConf* 154; *RejPosRozpr* e3v (2); *BudBib* 1.Mach 14/42 (14); *BudNT Matth* 24/47 (2); A ChrifusPan/ nie dla tegoć przyfzedł/ żeby vcźnie fwe/ [...] światu záleczáł [!]/ y nád światem przekládał: ále żeby ie z światá wywodźił/ á nienawiść im v niego fpráwił. *CzechRozm* 250 (9); *ModrzBaz* 75 (8); *SkarŻyw* 93; *StryjKron* 165 (6); *CzechEp* 161 (5); *NiemObr* 31 (4); *ArtKanc* S7v; *Calep* 832b; *Phil* S2; gdyżeś był wiernym nád málem/ nád wielem cię poftánowie [super multa te constitutam] *WujNT Matth* 25/23 (11); ma lie każdy z liftem Vrzędowi we wsi álbo w mieście/ temu kogo nád tym wftáwiono pokázác y pieniądze dać *SarnStat* 974; y poftáwiłem cię nád narody y nád kroleŷtwy/ ábyś wrywał y pfował y budował y fzczepił. *SkarKaz*)(3v (2); *SkarKazSej* 690a.

»użyć, objawić, okazać *itp.* moc(y), zwierzchności, władzy *itp.* nad [kim]« (102): Krolowie panuią nad tymi ktoré pod fobą maią/ vkazuiątz motz nad nimi fwego páńftwa ij przełożeniá *OpecŻyw* 95; *BielŻyw* 84; *RejŁas w.* 12; *RejPs* 119 (6); *KromRozm III* 12; *Diar* 29; Owffemeś możność fwoyę ták nád nim obyáwił *LubPs* E4v (22); *Leop Tob* 13/7 (2); *BibRadz Iudith* 13/13 (3); *BielKron* 30v; á otym wftawłzy z martwych/ mocy fwéy nád Dyabłem vzył *OrzQuin* S2v; Y iáko ten Pan ftrzeże káźdego wiernego. Y iákicy tu nád námi vżywa opyeki *RejAp* AA6; *Górndworz* Bb3; *RejPos* 188 (18); *RejZwierc* 174 (3); *WujJud* 155v; *WujJudConf* 85 (3); *BudBib Iudith* 13/13; *CzechRozm* 167 (3); *ModrzBaz* 47v; *SkarJedn* 121 (3); *SkarŻyw* 385 (2); *NiemObr* 48 (6); *KochMarsz* 153; *WerGość* 237; *ArtKanc* N18 (2); Tárkwinius do Miáftá był przywrocony/ ktory okrutne fwe Pánowanie nád Miefzczány rofciagał *Phil* E2 (2); *LatHar* 87 (4); *WujNT* 233 (3); *SarnStat* 426 (3); *WysKaz* 13 (2); nie małz páńftwá/ w ktorymby bárźiey poddáni y oracze vcśnieni byli/ pod ták *absolutum dominium*, ktorego nád nimi fzláchtá/ bez żadney práwney przeŷkody/ vżywa. *SkarKazSej* 704a.

W cytatach z RejAp i RejPos o ustaniu mocy czartowskiej (3); *RejAp* 169; [Masz ustawicznie prosić] áby kroleŷthwo czártowŷkie/ y moc fwiátá tego przez imię Pána twoiego/ było nád tobą złamano *RejPos* 133v; gdy lie ták/ iáko nas tu vczyć raczy/ fprawowác będzemy/ iż kfiążę tego fwiátá/ iuż w imię iegó święte nád káźdym thákim będzeye zwiázáne/ á mocy żadney nád takim mieć nie będzeye. *RejPos* 145v.

5. Wskazuje, co lub kto jest przyczyną określonego uczucia [najczęściej po czasownikach typu: płakać, radować się] (351) : *BierRaj* 16; Powiedam ci wám/ ijetż tako wefelé będzie na niebie nad iednym^m grzellny^m pokutę czyniący^m/ iako nad dziewiętdziefiąt ij dziewięć íprawiedliwych *OpecŻyw* 57 (12); *HistJóz* D4v; *TarDuch* B6v (4); Letabor ego super eloquia tua licut qui inuenit ípolia multa. Będę fie ia radował nad przykazaniem twoim/ iako ten ktori nalazł łupy wielkie. *WróbŻółt* 118/162 (2); *RejPs* 65v (5); *RejJóz* P5; *RejKup* o4v; *MurzNT Luc* 9/10 (6); A tu iest ferdeczny žal wierne^{go} nád złym á nie porządny m ízáfunkiem prawdy Bożey. *LubPs* bb5y marg (10); *KrowObr* 186v; Abowiem iefliże w čás nie złomifz młodości/ Wierz mi íście zápláčfelz nád nią ku ítárości. *RejWiz* 88; Corki Ierolimískie/ niepláčćie nádemną [super me]/ ále pláčćie láme nád íobą [super vos] y nád íyny [super filios] íwemi *Leop Luc* 23/28 (25); *RejZwierz* 107v; *BibRadz Is* 65/19 (12); *BielKron* 76y (4); Supergaudeo, Wefelic fie nád czym *Mącz* 434a (7); *RejAp* 7v (15); *GórnDworz* Z2v; *HistRzym* 16v (4); miecz záłości mátcie íwiętey iego ma przeniknąć ferce/ nád tą nędzną omyłką á złą íprawą twoią. *RejPos* 31 (86); *RejZwierc* 170 (15); *BudBib Deut* 30/9 (14); *BiałKaz* D3; *BudNT Matth* 22/33 (6); *ModrzBaz* 67v (2); *SkarJedn* 403 (5); *Oczko* 2v; Rádość Apoítolíka nád S. Páwłem. *SkarŻyw* 535 marg (38); *CzechEp* 50; Niemałz przecz/ gosćiu/ łzes nád námi tráćić/ Táka śmierć mógl byś íam drogo zápláčić. *KochFr* 32 (2); *ArtKanc* K; *ActReg* 29; Zdumiewáli fie wízyścy íłucháiący P. Iezufá/ nád rozumem/ y odpowiefziami iego. *LatHar* 532 (15); *WujNT Act* 13/12 (17); *SiebRozmyśl* H3; *SkarKaz* 350b (20); *CzahTr* L3v; *SkarKazSej* 701a (4); A íákub w pláčz nieborak/ nád cudzą niecnotą *KlonWor* 60 (2).

W konstrukcjach z przymiotnikiem (4): W ípomni íobie [...] íako iest záłościw nád tym niedbáltwem á nád tym ofpáltwem twoim. *RejAp* 46; *RejPos* 195v; Ty dłufo ćierpiąc/ znośifz lutościwy/ Złość ludzką/ ácześ nád nią záłościwy *GrabowSet* T.

6. Przy porównywaniu, ocenie lub wyborze wskazuje obiekt o mniejszym stopniu nasilenia cech, czynności lub stanu; super, supra *Vulg* (341) : á przełożyłś mié ície rozumem nád nieprzyiációły memi *RejPs* 182v (2); Dawaycye chwałę Bogu nád wyernemi yego/ Wyedząc moc á wielmożność Páná tak zacnego *LubPs* P6; *RejWiz* 73v (2); *Leop Gal* 1/14 (3); Obiecuią to mocno tym goípodarzom á tym opiekálnikom twoim/ iz iefliby co íelzche íwego nád to przyłożyli nád tobą z náuki á z dobrych przykádów twoich/ iz on im to chce íowito nágrodzic czáfu náwrocenia íwe^{go}. *RejPos* 211; *WujJud* 142; íako ma być okazána zacność Mefyáfzowá nád Moyżefzowá. *CzechRozm* *3v (3); *ModrzBaz* 137v; *NiemObr* 120; *ArtKanc* 19v.

Z przymiotnikiem w stopniu równym (8): Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo [...] Nad nieprzyiacielmi moimi wczynifś mie roítropnym príkazaniem twoim *WróbŻółt* 118/98; *BielKron* 80v (2).

~ *W połączeniu z zaimkami uogólniającymi: wszytek, wszen* (5): *RejAp* 85; Bo wielki (ieft) Iehowá y chwalebny/ bárzo ítrałzny/ ten (ieft) nád wízemi Bogi. *BudBib Ps* 95/4; *WujNT* 555 marg; Szátác to iest íozephá/ íozephá moiégo/ Kochánká iedynego/ nád wízytkim wiernégo. *GosłCast* 65 (2). ~

Z przymiotnikiem w stopniu wyższym (43): *OpecŻyw* 48 (2); *MetrKor* 46/175 (2); *RejPs* 78v (2); Tyś Pan íliczniefzy vrodą nád íyny ludzkiami *LubPs* M2v; *GroicPorz* gg (2); *Leop* 1.Par 12/4 (2); Wczynifś go mało co nizízym nád Anioły/ vkoronowaleś go chwałą y czćią *BibRadz Hebr* 2/7 (5);

OrzRozm G4v (2); nád morzem Pontfkim były owce z wełną bárzo dobrą/ nád którą fwiát lepfzey nie miał *BielKron* 54v (3); Ne in eum existam crudelior, Abych okrucieńftwá nád nim nie ftroyił/ ábych nie bych [!] okrutnieyfzy nád nim. *Mącz* 397a; *OrzQuin* V2; *RejPos* 280v; *BudBib* 1.Par 12/14 (2); *CzechRozm* 33v; DElphin nád Kozoroźcem mniefzy w połowicy *KochPhaen* 12; *GórnRozm* C2; *ActReg* 40; ręká ludzka nád Boską w pomście ieft dáleko niepohámowniefza. *PowodPr* 7; *SkarKaz* 606b (3).

~ *W połączeniu z zaimkami uogólniającymi: drugi, in(sz)y, wszy(s)tek itp.* (9): Widząc młodzieńcá iednego/ Nád innymi bogátfzego: Rzkomo go łobie wybráá/ Tymi łowy námawiaá *BierEz* R; *RejPs* 154v; *RejWiz* 137; *BibRadz Ps* 6/1; *BielKron* 74; Eminere supra omnia aedificia, Nád wřzyftkiemi ynfzemi domy być wyřzfzym. *Mącz* 207b; *RejAp* 76y; *RejPos* 271v; *Calep* 510a. ~

Z przymiotnikiem w stopniu najwyższym (18): [Jezus] náfliczniefzy był tzudnofcij nád łyny ludfkiemi. *OpecŻyw* 25; *BielKron* 69v; *Mącz* 56d; *SkarJedn* 70.

~ *W połączeniu z zaimkami uogólniającymi: wszytek, iny itp.* (14): *RejPs* 141v; *LubPs* X: *KrowObr* 68v (5); [język] To ieft członek nád wřzytkiemi członki y nářzkodliwfzy y napożyteczniefzy. *RejZwierc* 140v; *CzechRozm* 61 (2); krom wątpienia wiefzy grzech/ y nádewřzytkiemi nářzkodliwfzy ieft Heretyctwo. *SkarŻyw* 442 (2); *NiemObr* 31 (2). ~

W wyrażeniach typu: »pan nad pany, krol nad krolmi itp.« (256): *BierRaj* 18v (2); tys pán wřfe⁸⁰ ftworzeniá/ król nád królmi/ pán nád pany *OpecŻyw* 87 (11); tocz dzyw nath dzyuy yz bog nyeogarnyony zgromadzyl fyą y lezal w yey wnąthrznořczyach *PatKaz II* 47 (2); *PatKaz III* 140 (4); lam nád pani pan. drogę vkazvye. a rořkazvyge lyvdzyom. *MetrKor* 46/175 (5); *BielŻyw* 158 (2); *WróbŻółt* 148/4 (2); *RejPs* 202v (2); Criftof Pieniązek řzin Lypiov. ten ieft lotr nat lotry ten zzełiflawfkim Cradl *LibMal* 1543/69; *RejJóz* C2; *HistAl* C7 (30); A nyemoże być inákfly/ gdyż przez tego zbudowan yeft/ ktory yeft řwyety nád řwyety *KromRozm III* C6 (2); *GliczKsiąż* C3v (2); *LubPs* C3 (11); ten Tytuł/ álbo to przezwiłko/ Seruus řeruorum Dei, Sługá nád flugámi Bożymi [sobie wymyřlił]. *KrowObr* 6v (28); *Leop Apoc* 17/14 (5); *BibRadz Eccle* 1/2 (4); *OrzRozm* M; *BielKron* 124 (5); *GrzegRóżn* D3v (2); *Mącz* 25b; Dar nád dármi Bożymi thu y ná onym řwiećie/ Królewki řtan ieft. *OrzQuin* Q (3); *RejAp* 161 (14); *HistRzym* 102 (3); *RejPos* 43v (6); *RejZwierc* 69 (2); *BielSpr* 50; *RejPosWstaw* [143³]v; *BudBib Eccle* 8/11 (13); *CzechRozm* 3y (5); *SkarJedn* 172; Ciebie/ o boże niezmiřzony/ Brzmić będą moię wdźięczné řtrony. Ciebie dobrého nád dobrémi *KochPs* 150 (3); *SkarŻyw* 151 (7); *CzechEp* 413; *NiemObr* 108 (2); *ArtKanc* V13 (9); *GrabowSet* O2v; Mářność nád mářnościami [vanitas vanitatum *Vulg Eccle* 1/2]/ á wřzyftko (ná řwiećie) mářnoścía ieft. *LatHar* 51 (6); Sancta řanctoru^m, było mieřce nářwiętfze, ábo řwięte nád řwięty: Iáko Canticum canticorum Pieřn nád pieřniámi. *WujNT* 768 marg (11); *SkarKaz* 489b (4); *CzahTr* G4 (2); Dźiw řlyřzę nád dźiwámi/ w lećiech zeřzyłych moich *GosłCast* 30; *SkarKazSej* 695a (3); *SzarzRyt* D4v.

~ *W połączeniu z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek itp.* (33): Przeto cie dzis chwálemy iako dziewięć nád wřlyftkiemi dziewitzami/ a panią nád anioly. *OpecŻyw* 183; *RejPs* 140v (5); *HistAl* N2v; *LubPs* B6v (5); gdy fie kto pięknie/ łam rozmiřzyć vmie/ [...] W boiáźni z łáfká Páńfká/ ták tego řzywa/ Ten rořkořz nád wřzyftkiemi/ rořkořzámia miewa. *RejZwierc* 135; Także Krol/ ieft [...] Cechmiřtrzem náde wřzemi Cechmiřtrzi w Kroleftwie řwym *OrzRozm* M; *GrzegRóżn* Nv; *SarnUzn*

A3; *GórnDworz* Ii; Oto słuchay nieomylnego Doktorá/ [...] á mędrca nád wšytkimi mędrzy *RejPos* 289 (10); *RejZwierc* 266v; *SkarŻyw* 509; *ArtKanc* B19v (2); *LatHar* 98; Ieśli też on żądzą słwą odpędzi od siebie, Zwycięzcą nád wšytkimi zwycięzcami zawnŹe Poki żyw słynać będzie. *CiekPotr* 21. ~

7. *Wskazuje, czym się kto zajmuje, trudni (często w skostniałych zwrotach: »siedzieć, bawić, leżeć nad [czym]«); in Mącz, Modrz; super Vulg (148) : ListRzeż w. 14; BierEz P4; ludzie wiele nad księgami fiedząci rzadko tłuci bywają, á połpolicie bladzi albo [...] chorzi GlabGad K4v; sprzeciwnicy twogi niemáľz nic ták złego czego nie pokuffáią nád zebraniem kofćiołá twe⁸⁰ RejPs 108v; RejJóz D6v; Iż tak nádniem głowę łamię A prawie motylya gonię. Bo mu nič nieydzie wpoľluch Zblaznył go ten to zoltobrzuch. RejKup m4 (2); BielKom A2w; Naydzye tákowych doľić/ ktorzy nič nye vmyawľfy/ fadzą fie ná wyeľkye rzeczy/ będąc proľtemi żakámi kokofłá fie by kokofłz łámá nád fwemi yáycy GliczKsiąż L6; LubPs A4 (2); KrowObr Cv; RejWiz 21 (2); Leop 2.Esdr 12/8 (4); BibRadz Ps 90/16 (6); BielKron 20v (3); KwiatKsiąż N4; Negotiari animas dicuntur medici, Swe rzemiosłá nád zdrowiem y nád żiwotem ludzkim vziwáć. Mącz 245a (37); przy pełney woliľz łobie fiedzieć/ Albo też nád Liczmany/ niż o Bogu wiedziec. Prot B; RejAp 28; GórnDworz F3v (2); GrzepGeom B2v; RejPos 209v (17); Zwáľzczá gdy fie zábáwią pilnieyľzym czytániem/ Náđ zacnemi spráwámi y nád ich piániem. Bo gdyby vftáwicznie nád Theologia/ Mieli fiedzyec ábo też nád Philozophiá/ Snadźby im pod čás mogłá táká pilność ľzkodzić HistLan F5; RejZwierc 112v (2); BudBib 3.Reg 5/16 (4); BudNT Act 6/3 (2); PaprPan Z4v (2); ModrzBaz 72 (2); SkarJedn 141 (2); KochPs 75; SkarŻyw 269 (3); KochTr 24 (2); KochFr 20; KochSz C3; ReszPrz 103; Ktorą to pracą podiálem był nád tym vpomineczkiem/ iefczce będąc Kánonikiem Chełmľkim WerKaz 267; WisznTr 5; KochPieś 7; KochSob 64; PudľFr 13; GórnRozm F4; PaprUp E; ActReg 169; Architectus – Cziefzła, vel miľtrz nád budowaním. Calep 90a (4); GostGosp 80 (2); KochFrag 38; LatHar 445 (4); gdyżeś był wiernym nád málem [quia super pauca fuesti fidelis]/ nád wielem cię poľtánowię WujNT Matth 25/23 (5); JanNKar C4; SarnStat 230 (3); KmitaSpit B4v; PowodPr 59; CzahTr K3 (3); KlonWor 77.*

8. *Wskazuje osobę, obok której wykonuje tę samą czynność inna osoba; oprócz, jeszcze i (2) : Opatrzac bendą raccze ZBormyľtrzem, a nád radczamy czy ktorzy thego dogliędacz bendą na then czał gdy ľchykowanie bendzie ConPiotr 31 (2).*

9. *W tłumaczeniach tekstów obcojęzycznych, przeważnie biblijnych (29) :*

a. *O wzywaniu imienia Pańskiego [nad kim – prawdopodobnie przez kogo] (22) : KromRozm III K6v; A lud moy náwroćiwľfy fie ku mnie/ nád kthorym wzywano iefth imię moię [populus meus super quos invocatus est nomen meum]/ á modliłbi mi fie Leop 2.Par 7/14 (6); BibRadz Ier 7/14; BielKron 18; [bogacze] bluźnią imię Páńkie/ ktore iefť wezwano nád wámi. RejPos 243v; BudBib Ier 15/16 (3); Chleb náľz ieść będziemy y náľzym odżiením się przyodźieiemy/ tylkofłz niech imię twoie wzywano będzie nád námi: to iefť/ niech fie imieniem twoim odzywamy. CzechRozm 196 (2); SkarŻyw 4 (2); A gdyż nádemną/ twoie imię iefť wzywáne/ Day niech drogi przewrotne/ będą zápomniáne GrabowSet D3v; WujNT Iac 2/6 (3); SkarKazSej 688b.*

b. *W zwrocie: »być nad [czym]« = prawdopodobnie: nie podlegać czemu, nie brać w czym udziału (1) : [pisze Luter:] Ná káżdą noc/ kiedy ocknę/ to Dyabeľ przyydzie/ y chce dyľputowáć: álem iuż tego*

dołzedł/ kiedy mi ten Argument nie idzie/ iż chrześcijanin każdy iest bez zakonu/ y nád zakonem [sine lege super legem]/ tedy go mużę [...] pierdzeniem odprawić. *ReszPrz* 47.

c. *We frazie:* »przykazanie jest nad tobą« = *prawdopodobnie: nie jest poza twoim zasięgiem, nie przekracza twoich możliwości (1)*: Przykazanie to ktore ia tobie dziś przykazuie/ nie iesth nád thobą/ ani dáleko od ciebie [*Mandatum hoc quod ego praecipio tibi hodie non supra te est neque procul positum*]/ ani w niebie położone żebyś miał mowić/ ktoż z nas może do niebá wstąpić/ aby ie do nas znioł/ abyłmy słucháli y skutkiem go pełnili? *Leop Deut* 30/11.

d. *Wskazuje osobę, na której spoczywa odpowiedzialność za co (3)*: zaiłthe żyć nie będzie/ gdyż wżytki ty obrzydłości wczynił/ owżsem śmiercią vmrze/ á krew iego zołtanie nád nim [*Sanguis eius in ipso erit*]. *BibRadz Ez* 18/13; O nędzna głowo ná ktorey ten dekret Pánki zołtác muśi/ iż grzech iey będzie przyładzon nád nią *RejPos* 335; *BudBib* 3.Reg 2/31.

e. *Z odcieniem czasowym (2)*:

α. *Wskazuje stan, przed którego zakończeniem może nastąpić czynność (1)*: Gniewayćie fię á nie grzełćie/ łońce niechay nie záchodzi nád rozniewaniem wálzym. *BibRadz Eph* 4/26.

β. *Wskazuje uczucie, po którego upływie następuje uczucie przeciwstawne (1)*: A otho oni wynidą do was/ oglądaćie drogi ich y łprawy ich/ á wćielżą was nád tym niezczęściem ktorem przywiodł na Ieruzálem/ ze wżytkimi innymi rzeczám ktoremkolwiek dopuścił ná nie. *BibRadz Ez* 14/22.

10. bot. *Zestawienie:* »syn nad ojcem« = *gwoździki polne; Dianthus deltoides L. (Rost); filius ante patrem FalZioł (1)*: gałązki polnych gwoździków gęste rołzczki s łiebie wypułczaią/ á połpolicie rołzczka która połledniey z drugi[e]y wyrołcie bywa wýłżza á tak dla tego nazywaią to ziele/ Sin nád oyczem. *FalZioł* I 55a.

II. Cum A (4810):

1. O stosunkach przestrzennych (209):

a. *Wskazuje obiekt, powyżej którego coś się umieszcza, kieruje lub coś jest usytuowane; super Vulg; ultra Modrz (120)*: yszein ya nyeszbył gwałthem szlachanego [!] Iana szyn handanczego maczyeya wyelka szparulow na drodze dobrovolney anym mv zadal Rany szyney nath brew tha komy pomoszy bog y szwyathy krysz. *ZapWar* 1508 nr 1975; *OpecŻyw* 81v (10); *PatKaz* I 5v (2); Iezu ktorys napis zwicięłtwa trzema ieykoma nád głowę thwoię napifany położyć raczył. *TarDuch* C5v (2); głowa ma być nád inſze ciało wýłżzey trochę podniełona *FalZioł* V 35v (2); *BielŻyw* 27; *GlabGad* P5; *WróbŻołt* 79/2 (5); A łnadz by fię też gory powłtawłfy topiły wmorze/ ábo też morze nád gory podniołło nówálnołci łwoie żadny łtrách ná nas nieprzydzie *RejPs* 69v (3); *RejRozm* 393; *HistAl* C (4); *KromRozm* III G5; *LubPs* G2v (7); *RejWiz* 108v (2); *Leop Num* 21/15 (6); A dla tegoż też Pan thák mowi/ Wyćiągnę rękę moię nád Edom/ á wýłiekę z niey ludzi y dobytki *BibRadz Ez* 25/13 (4); Ná tey łzacie ma być druga łzátá zwirzchu krotka nád koláná *BielKron* 34 (6); Erigere caudam falcata in sublime, Podnieść ogón w zgorę nád fię. *Mącz* 350c (9); *OrzQuin* F4; nówierć łniánego łiemieniá á z łłázem go nówarz przyczyniwlży máłłá/ [...] wczyn s tego plałtr á nád łono przywiń. *SienLek* 117; *LeovPrzep* Av (2); A obiecuie cie podnieść nád wżytki wýłokołci gor łwiátá tego *RejPos* [226]v; *HistLan* C3; *RejZwierz* 255; W tymże cíele práwdziwý^m wierzymy iż Pan Kryłtus wstąpił nád wżyłtki niebiołá widomie *WujJudConf* 71; *RejPosRozpr* c2; *BudBib Ps* 56/6 (3); *Strum*

C3 (2); *CzechRozm* 111 (5); *ModrzBaz* 83v; *SkarJedn* 89; Abowiém twoiá dobroć do niebá przeftálá/ A prawdá nád obłoki głowę vkażálá [*usque ad nubes veritas tua Vulg Ps* 56/11]. *KochPs* 84; *SkarŻyw* 120; *StryjKron* 11; *CzechEp* 291; *KlonŻal* Cv; Wy mię z ziemie wzwodźicie/ wy mię wyłączacie Z liczby nieznáczné/ y nád obłold władzaćie *KochMuza* 26; *Calep* 360a (4); A to fię ftáło: włofy potárgáné/ w żalu zmárych iuż wiżą rozwiázáne: Nád oczy wiżą drugie: á gorący Popiół twarz pokrył *GórnTroas* 13; *GrabowSet* D4v; *LatHar* 410 (13); *WujNT Matth* 27/37 (2); *JanNKarGórn* G3v; *SkarKaz* 519b (2); A niż fię z morzá nád wodę wydzwignie/ Napierwey z fiebie powodź precz wyżygnie/ A gdy fię vlży ftroi dziwne cudá/ Oná obłudá. *KlonFlis* E3v; Opuść ná chwilę Ankon vlubiony/ Y Cypr wefoły tobie poświęcony/ Spuść fie nád Wiłłę/ obacz náłżę ziemię/ Ták śliczne plemię. *SzarzRyt* D4v (2).

b. *Wskazuje obiekt (najczęściej ograniczoną przestrzeń), w kierunku którego odbywa się czynność lub w pobliżu którego coś jest usytuowane; in Mącz, Vulg; ad, iuxta, secus Vulg (85) : a [moi ludzie] yz fwey woly. nad thwoye ziemye yechaly. a one wziely. nyemoya tho wolya bila. MetrKor* 46/47; *FalZioł* IV 55c; *MiechGlab* 24; *WróbŻółt* hh7v; *LibLeg* 11/57v; *tham pana viľliczkyego, Thalyerz srebrny y dwye liźczce srebrne chlopyecz vkradł, kthore then chlopyecz nyeyaky panyei kriľkya nad podgorze przedal. LibMal* 1552/169 (2); *RejWiz* 34 (4); Ziemiá Friľka niekiedy Kroleřtwo/ od fámege Renu nád brzegi morzá Niemieckiego rozřzerzoná áż do Cimbricám Cherfoneřsum *BielKron* 290v; Zbudował thež Biľkupi kořćioł w Kruřzwicy/ ále pothym przeniefion do Włocřłáwiá nád Wiłłę. *BielKron* 344 (49); In urbem accessit, Nád miáľto prziciágnął. *Mącz* 3a; *GórnDworz* Q4; *HistRzym* 66v; *BielSpr* 7 (2); *BudBib* 1.*Mach* 5/40; *BudNT Matth* 15/29; Záviodł mię w paľzē niepořpolitē/ Nád zdroie żywéy wody obfitē. *KochPs* 32; Y wyciágnęli nocy oney Izráelitowie wpuľczá y przyřzli nád morze. *SkarŻyw* 480 (3); *StryjKron* A3v (2); Ztámtádeř nád Zukopę przyřzedł/ á řtronámi Y ogniém kray Moľkiewľki niľzczał/ y řzábłámi. *KochJez* B3; *KochSz* C2v; *ActReg* 13 (3); *WujNT Matth* 15/29 (4); Ci do nich/ oni tákże hufem fię ruřzáli/ Iuż hárcem nád okopy řobie nádieřdzáli. *KmitaSpit* B2; *CzahTr* D3v.

W poľczeniu: »nad abo pod« (1): A Gdy řię przyřbliżá ku Hieruřálem do Bathphagi i Bethanjiēi (marg) nad abo pod gorę oliwná (-) do gory oliwnyi pořle Iefus dwu zuczniow řwoich MurzNT Mar 11/1.

c. *W skazuje obiekt, w kierunku którego ktoś się nachyla lub coś jest skłonięte (4) : TarDuch* E2v; gdy fię człowiek ktori nie ma na brwiach włofow będzie nachvłáł nad on dym/ wyřáľtaiá włofy. *FalZioł* V 77v; ná they rowniey byľá głęboka iáľkinia álbo przepářć/ z ktorey wiátr bárzo řzumny Wychodźil/ ktory fię nád nię náchylił zwáľzczá řľuga Apolinow/ byľ iáko omamiony bez řmyřľu *BielKron* 274; *SienLek* 168v.

2. *Wskazuje czas, w którym prawdopodobnie odbywała się akcja (1) : Stárlzy náľzy zwáľzczá Duchowni/ poimáli go [řzekomego Mesyjasza]/ y przywiedli przed Helu [prawdopodobnie řw. Helena]/ ktora nád ten czás pánowáľá ná Ieruřálem/ [...] Tu fię niezgadza máťáctwo ich z innym piřmem/ bo S. Helená nie byľá ná řwiecie/ áż we trzyřtá lat po vmęćzeniu Páná Kryřtuřá *BielKron* 464.*

3. *W skazuje obiekt uczucia lub działania czy stanu wywołanego przez uczucie (7) : Boza chwala y modlithwa naczē nyech bandzie. [...] y nád twoye czterzy Thowarzyřřche. MetrKor* 46/46; *Słodki* á

wdzięczny Pan wślytkim: á miłofierdzia iego nád wślytkie skutki iego [*miserationes eius super omnia opera eius*]. *Leop Ps* 144/9; Rozgniewał się tedy Pan w popędliwości nád lud swoy [*iratus est furore Dominus in populum suum. Vulg; przeciw ludowi swemu WujBib*]/ á obrzydził sobie dziedzictwo swoie. *BibRadz Ps* 105/40; áni sie ma [*król*] w pychę podnosić nád bracią swoię [*Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos Vulg Deut 17/20*]/ áni sie skłaniać ná stronę prawą áni lewą *BielKron* 44v (2); *SkarŻyw* 519; *JanNkarGórn* G4v.

4. Wskazuje obiekt podlegający przewadze, wpływom lub władzy, będący niżej w hierarchii ważności (148) : M[iła i]m rzecz rozka[zo]wać [N]ad wszytki ine panowac [A]no sie ich mnodzy boją, Kłaniając się, zdaleka stoją. *BierRozm* 17; A kto to pilnie rozważy obaczy sie iż to iest bog ktory ma moc nád wślytki národy *RejPs* 69v; *LubPs* dd4v (2); tu v nas w Przemyślu Władyká/ to iest Biskup Ruski/ we Mśzą ná Orle łtoi/ ná znak zwierzchności Kápłánfkiey/ nád wślytkie Cefárze y Krole. *OrzRozm* G4v; *BielKron* 379v; *RejZwierc* 151 v; *BielSpr* 16v; *BudNT* Kk5v; Piotr S. łtopień iáki nád inne mieć musi/ iefli porządkiem ma być od innych różny. *SkarJedn* 74 (7); zá pracą swoię/ y robotę/ łtary zakon doczeńe miał korzyści: ziemię opływaiącą mlekiem y miodem/ łpokoyne ná tym świecie pomiełzkanie/ łławę y gorę nád inne národy *SkarŻyw* 3; Antisto – Przodekmą nadniłe [!]. *Calep* 77b; *WujNT* 440 marg (2); *SkarKaz* 242b; *SkarKazSej* 697a.

W zwrotach typu: »podnosić, przełożyć, wywyższąc itp. [kogo] nad [kogo]« (119): to błogofławione imię wyniołło sie nád wślytykie chwały nád wślytki inne imioná *RejPs* 218 (8); *MurzHist* O3v; *KrowObr* 6v (18); *Leop* 1.Par 6/3; nád rzemieśniki co winnice opráwiáli y ine gołpodárłtwá opátrzáli/ przełożono Godoliałzá Kaldeyczyká. *BielKron* 95v (4); *Mącz* 116a; *OrzQuin* T4v; *HistRzym* 3; *KuczKat* 55; *WujJud* 85 (4); *WujJudConf* 3; zá czałow Dawida y Aláfá byli od dawnych czałow połtanowieni przedniełzy nád śpiewaki *BudBib* 2.Esdr 12/46 (3); *CzechRozm* 192 (2); Cárogrockiego Pátryárche nád inne włchodnie Pátryárchy pierwłzym po Rzymłkim połtáwić chćieli *SkarJedn* 117; ćiebie Chryłtus wynieść nád inne chćiał/ y mocnym swoim łłowem/ ktorym Ziemiá y Niebo łtoi/ wkrzepił. *SkarJedn* 395 (21); *KochPs* 143 (8); Oni ludziom pochlebuiąc łwey v nich sławy y podwylźłzenia nád kápłaná się náywyłźłzego podnołząc/ łzukáli *SkarŻyw* 493 (8); *CzechEp* 303 (11); Izał się ten nád Bogá nie wynośi/ kthory łłowo iego ś. zárzuciłwłzy/ wymylł/ y włtawy łwoie/ wyltawia/ y zálecá? *NiemObr* 152 (9); *ReszPrz* 84; *GórnTroas* 22; Myśli zelłzy záłofne/ [...] Dufzę mą trapią/ godłziny włzelákiey/ Stráchem/ by vczáiony Wąż/ nie brał chluby iákiey/ Náđ mię władzą zmocniony *GrabowSet* L; *LatHar* 334; *KołakSzczęł* C3; *WujNT* 76 (11).

a. W połączeniu: »jeden nad drugiego« wskazuje współuczestnika wyścigów, rywalizacji (7) : *GórnDworz* li7v; Dayże nam to wślytkim/ ábychmy w łpołeczney zgodzye żywąc ieden nád drugiego prožney chluby nie prágnąc/ w wiernym żebrániu kołciołá twego/ włtawiczeńe zołtáwáli *RejPos* 90; *BielSpr* 9v; w ktorych [*w połciech*] się rozmáicie oni łłudzy Boży ná pułzczy ćwiczyli/ ieden się nád drugiego w tey S: zazdrołci/ do cnoty y vmartwienia ćiałá wbiegáiąc. *SkarŻyw* 35; á ieden nád drugie⁸⁹ ćięższe nád nim męki wymylł *SkarŻyw* 273; *KochCzJan* A2v; Więc się ieden w chyłtrołci nád drugiego łáđzi *KlonWor* 8.

5. Przy porównywaniu, ocenie lub wyborze wskazuje obiekt o mniejszym stopniu nasilenia cechy, czynności lub stanu; *prae, super, supra* *Mącz, Cn, Vulg; ultra* *Vulg, JanStat; plus quam* *Vulg* (2170) :

BierEz P2; Doktorowie święci tu mówią/ iż siedzenijé Marié a fluchanié flowa bożégo/ powyśfono iest nad fluzbę Mártý świętę *OpecŻyw* 60 (2); *PatKaz II* 34v (3); *PatKaz III* 98 (5); *TarDuch* A7v; *FalZiołUng* V 149; Zwyczaj á doświadczenie [!] nad przylięgę miey. *BielŻyw* 7 (4); *BielŻywGlab nlb* 10; *ConPiotr* 30; *SeklWyzn* c2 (3); *SeklKat* M4v (2); A tak vczeń póspolicie Nad miftrza gdi mędroie [!] Niema miefcza na warftacie *RejKup* Bv; *KromRozm I* K4; *KromRozm III* N3; *Diar* 87; *BielKom* G2v; *LubPs* ff4; *GroicPorz* b3; *KrowObr* 210v (5); Iedni ie w obfitoćciach w pánstwach pokládáli/ A drudzy wdzyęczną rośkofz nád to przekládáli. *RejWiz* 19v; *Leop* B2 (5); *BibRadz* 1.Cor 10/13 (4); W ftárym też Zakonie/ y zali Pan Bog nieubogácił Kápłanow nád ftan Swiecki/ gdy koźdemu pokoleniu Zydowłkiemu przykazał dżiesiáty Inop dáwác Kápłanowi *OrzRozm* Hv; Bywałem ia przy tym gđzie ludzie przekládáli twoie pioro nád Hofiułá y nád Kromerułá. *OrzRozm* P4v (7); *BielKron* 235 (5); Przedkłádam yednego nád drugiego/ wyłzłzey ważę. *Mącz* 310a (9); *OrzQuin* A3; *GórnDworz* X7 (4); *RejPos* 89v (6); *BiałKat* 323v (2); *BielSat* C3V; *GrzegŚm* 30; *RejŻwierc* 211v; Y iefli śpráwiedliwość wálzá nie bęđzie obfitowála nád śpráwiedliwość Skrybow y Pháryzeufzow/ nie wnidżiecie do krolełtwa [!] Bożego. *WujJud* 78 (14); *WujJudConf* 5v (2); *RejPosWstaw* 42; *BudBib* Deut 30/5 (5); *BudNT przedm* 6 (2); *CzechRozm* 107 marg (15); *ModrzBaz* 20 (14); *SkarJedn* 68 (3); *SkarŻyw* 349 (10); *StryjKron* 340; *CzechEp* 43 (20); *NiemObr* 82; *WerKaz* 291; *PudłFr* 32; *BielRozrn* 21; *PaprUp* Gv; *Phil* I4 (2); ZVZANNA śmieie Złofnym ftárcóm znác dáłá/ Iż śmierć/ nád grzech/ wolála *GrabowSet* B3v (3); *LatHar* 317 (2); Kto miłue oycá ábo mátkę nád mię [*plus quam me*] nie iest mnie godzien. á kto miłue fyná ábo corkę nád mię [*super me*]; nie iest mnie godzien. *WujNT Matth* 10/37; Vmiłowałeś śpráwiedliwość/ á nienawidźiałeś niepráwości: dla tegoż pomázał cię Boże/ Bog twoy/ oleykiem rádości nád vczeńtniki twoie [*prae participibus tuis*]. *WujNT Hebr* 1/9 (34); *SarnStat* 68 (7); zbytnie á niezbożne w onych rzeczách ziemłkich nád Bogá fię zákochanie/ w ořtáteczne bez końcá vtrápienie onym fię obracáło. *PowodPr* 7 (6); *SkarKaz* 43a; *GosłCast* 31 (3); *SkarKazSej* 658a (5).

W połączeniach z wyrazami uogólniającymi: *wszyscy, inni, ludzie itp.* (390): *March*¹ A3; Pozdrowioná bądz blogoflawioná matko Kryřtułowa/ nadewłfytki wybraná *OpecŻyw* 185v (14); *ForCnRWiet* Av; *PatKaz I* 18v; *PatKaz II* 53; *PatKaz III* 87 (6); á Iřráel miłował Iozefá nad włfytky fyny/ dla tego iż go miał wftaróci fwey *HistJóz* Av (2); BArán iest wodz trzody owiecz/ á przetho natura iemu moc dała nad infze Owcze *FalZioł* IV 2d (6); *BielŻyw* 48 (6); *GlabGad* A5 (5); *KlerWes* Av (2); *March*³ Vv; *WróbŻołt* pp8 (2); iedno ciebie nad włfe yne wielbiemy *RejPs* 71 (13); *LibLeg* 11/14; *SeklWyzn* Cv (3); *RejJóz* E5 (2); *SeklKat* A2v; Mnjch Francziłfka nád jne przedkłáda y grozy Pořłowi. *RejKup* v2; *HistAl* G3v (3); *HistAlHUNG* A3; A nád infzé rzeczy/ to ich niewymownie poruřzyło/ że zgorzkim płáczem okrutne widzenia swoie powiedáł *MurzHist* O (4); *KromRozm III* M3v (2); *GliczKsiąż* F3v (3); PAnie tyś sie słał vcieczką nam nád wřzytki narody/ Bo nas łam záchowác raczyłz/ od káźdey złey przygody. *LubPs* T6 (16); *KrowObr* 213v; *RejWiz* 31; *Leop Esth* 2/17 (4); *RejŻwierc* 50v; *BibRadz Dan* 11/2 (4); okazałem sie w mądrości nád ine ktorzy byli przedemną w Ieruzálem *BielKron* 79; Tárquinius řzołty/ zámowił sie z młodzyeńcy przyiacielmi řwemi o dobrych á złych żonách/ káždy swoię chwałác nád ine. *BielKron* 104 (20); *GrzegRóżn* Mv; *KwiatKsiąż* D2v (5); *Mącz* 311c (2); *SienLek* 3 (2); *LeovPrzep* av; *RejAp* 183v; Miły boże/ tho tu áni vrody/ áni

gładkości/ ani rozumu/ ani obyczaiow/ ani godności niemálz nic nád ludzie/ á przedię diabelkie
łzczeńcie ma/ iż go włythki białęłowy miłuią. *GórnDworz* Cc8 (6); *HistRzym* 75v (6); *RejPos* 84v
(7); *RejPosWiecz*² 94; *BiałKat* 38v (2); *KuczbKat* 55 (3); *RejZwierc* 65v (2); *BielSpr* 22; *WujJud* 106
(3); *RejPosRozpr* c2; *RejPosWstaw* [41⁴] (2); *BudBib Gen* 37/3 (8); *HistHel* B; *MycPrz* I Bv; *BiałKaz*
K3 (2); *BudNT przedm* b5 (2); *StryjWjaz* A2 (2); *CzechRozm* 22v (16); *ModrzBaz* 33 (7); *SkarJedn*
115; *SkarŻyw* 93 (18); *StryjKron* 462; Dla tego duch ś. przyiał poftawę gołębice/ iż oná nád inſze
rzeczy żywiące miłości przyſtrzega. *CzechEp* 38 (5); *NiemObr* 94 (3); Przekłeta zazdrość dziwnie fię
fráfuie/ Kiedy v kogo co nád ludzi czuie. *KochFr* 15; Helená y w królewskim domu fye vrodziła/
Y gładkością nád inſzé obdárzoná była *KochDz* 104; *ReszList* 183 (2); *KochPieś* 17; *ArtKanc* E20
(3); *GórnRozm* M4 (2); *ActReg* 184; *Phil* F (3); *KochPij* Cv; *GrabowSet* T; *KochFrag* 22; *WyprPl* B4;
LatHar 413 (5); *RybGęśli* B3v; Miłość íamych ſiebie: Pychá y chlubá z náuki y vmieiętności náde
włytkie Oyce y Doktory ſwięte. *WujNT* 31 (14); *WysKaz* 4 (2); *JanNKar* C2 (2); *SiebRozmyśl* K4v;
Tu zacność/ tu vrodá/ tu wlytd promieñ Cnoty/ Y włytkie mieyſce máią ſláchetne przymioty/
Ktore nád inſze rzeczy ílawę ludziom czynią *WitosłLut* A4; *GrabPospR* N3v; *PowodPr* 15 (6); *SkarKaz*
346b (5); *GosłCast* 34; *SkarKazSej* 677a (2); Nic o Waſiełki/ íiárno miey ná pieczy/ Nád inne rzezy.
KlonFlis E3 (2).

~ Wyrażenie przyimkowe: »nad(e) wszy(s)tko« = szczególnie, najbardziej; *ante omnia Cn*, *Vulg*; *super omnia Cn*, *JanStat*; *apprime*, *maximopere Calep*; *supra modum PolAnt* (87): *OpecŻyw* 164; *PatKaz III* 152v; Nadewłytko po tym dobre mleko poznać/ ktore włrzyknione na paznogie v palczow: nie zplynie gdy proſto rękę dzierzy *FalZioł* V 36 (2); Czyſtoſci ítrzeż, ale wiernoſci nadewłzitko. *BielŻyw* 100 (3); *RejPs* 47v; *LubPs* Q3 (2); *KrowObr* B3; *RejWiz* 8 (2); A náde włytko [*Ante omnia*]/ mieyćie między ſobá ípołeczną á wítháwiczną miłość *Leop 1.Petr* 4/8; *BibRadz* I *2; *BielKron* 131 (5); *KwiatKsiąż* C2 (2); *GórnDworz* L2 (10); [*królowa*] była od Bogá nádárzoná wyfoce/ kraſá piękńą rozmowá/ a nádewłzytko czyłtym żywotem/ á wiernym fercem. *HistRzym* 7 (2); A což to íeſt náłładowác go/ nie inſzego íedno mu wiernie wierzyć/ á nádewłzytko miłowác. *RejPos* 144v (4); *BiałKat* 151 (2); *RejZwierc* 105 (2); *WujJud* (3); *BudBib Ps* 137/2 (2); *BudBibKaw* A2; *BudNT Petr* 4/7 (4); *PaprPan* I3 (2); *SkarJedn* 281 (3); *KochPs* 149; Tyberius Cefarz obran od ludu ná Páńſtwo włtąpił. ktorj był mądrj y mężny/ ále nádewłzytko wielki íałmużnik y obrońcá vbogich. *SkarŻyw* 101 (5); *NiemObr* 122 (3); *ReszList* 152; *KochPieś* 26; *ArtKanc* M19 (2); *Calep* 84b (2); *GostGosp* 38; *KochPij* C3v; *LatHar* 263 (3); *KońakSzczęśl* C; *WujNT 1.Petr* 4/8 (4); Naprzód/ napiérwéy y nádewłzytko [*Item primo, et principialiter et maxime super omnia JanStat* 36] *Ie⁸⁰* M. Król Kázimiérz ze włytká Rádá/ piérwéy miánowány Zwyczaj Reyſtru potwierdzili *SarnStat* 372 (2); Tákowyż porządek vczyńić ná doſtátnieyſze rzemieſłá: íkwirku vbogich nádewłzytko ochraniáiąć. *PowodPr* 82 (2); *CzahTr* I3. ~

W połączeniu z nazwami rzeczy reprezentujących określoną cechę w maksymalnym stopniu (47): *OpecŻyw* 46; Rozmnożili ſie nad włofy głowy moiey/ ktorzy mie w nienawíſci mieli bez przyczyny. *TarDuch* A6 (2); *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: íuper mel ori meo. O iako barzo ílodkie* [!] íá wítham moim ílowa twoie/ nad miód íá wargam moim. *WróbŻołt* 118/103 (4); *RejPs* 61v (3); *RejJóz* E marg (2); *RejRozm* 396; *LubPs* P5 (7); W wiodł mię Krol do pokoiow íwoich/ rozráduiemy

y rozwefelem fie w thobie/ pámiętáiąc ná pierfi twoie nád wino [*exsultabimus et laetabimur in te mernoeres uberum tuorum super vinum*] *Leop Cant* 1/3; *RejZwierz* 50v; *BibRadz* *3v; *RejAp* 186 (4); *GórnDworz* Aa5v; á sftánie fie ofwiecone ferce twoie nád iáfnóść Słoneczną *RejPos* 189; *RejZwierz* 65v (2); *BudBib Ps* 68/5 (2); *BudNT Act* 26/13; *CzechRozm* 206; *KochFr* 124; NAd złoto/ y nád srebro/ przyiaźń przekládáią Wízyfcy ludzie/ którzy fyé ná rozumie znáią. *PudłFr* 33 (2); Gorzkość w nim nád żość *GrabowSet* Q2; Omyi mię/ á będę nád śnieżną iáfnóść wybielony. *LatHar* 83 (4); *SkarKaz* 205a (2); *PaxLiz* D4; *SkarKazSej* 658a.

W zwrotach *typui* »być nad [kogo, co]« [w tym: z *elipsą* (5)] (66): *BielŻyw* 8; *BielRozm* 5; *RejPs* 56v; *RejKup Ccv* (2); *MurzHist* T4v (2); *KromRozm II* f (2); *KromRozm III* Ov; nad cyę áczes thák yeft vbrány á w złotych ífacyech ozdoby/ yeft yeden z Aten Tellus/ ktory będąc mężem dobrym/ fynty myał bárzo czyfte á cnotliwe. *GliczKsiąż* Fv; rozumieymyłz themu/ żeć zwolennik nád miłtrzá być nie może. *LubPs* A5 (2); *KrowObr* 122v; A dawna to przypowieść ieft ná íwecie wżędzye/ Niechay nigdy zwolennik nád miłtrzá nie będzie. *RejWiz* 184 (3); *RejZwierz* 46; *BibRadz Matth* 10/24 (6); *BielKron* 244v (5); *GrzegRóżn* Mv; Primam dices scio si videris, Rzeczefz że yeft náde wżiftki ynfe yefti yą vyrzifz. *Mącz* 321d (3); *SienLek* 42; *HistRzym* 117; *RejPos* 172v; *RejPos Wicz*² 94; Luter rozumiał fyé być nád ludzi. *BiałKat* 323v *marg* (2); *BielSpr* 22; *RejPos Wstaw* [143²]v; *BudNT Luc* 5/40; *SkarJedn* D4; Eufrazia pości cały tydzień/ chce być nád inne/ á my co rzeczem iefti tełz nam każą to czynić? *SkarŻyw* 226 (4); Y powiedział go być náde wżytko y przez wżytki. Dla tego przez wżytki: iż z niego wżyfcy. A iż tego potrzebá żeby był náde wżytko/ co z niego ieft. *CzechEp* 240 (5); *NiemObr* 108 (3); *KlonŻal* A2v (2); *WujNT* 349 (5); *SkarKaz* 273 (3); *SkarKazSej* 671b.

»mieć nad [kogo, co]« = *praestare* *Mącz*, *Modrz*; *praecellere* *Vulg* (77): *BierEz* P2; Lepak był [*Aristipus*] pytan czoby mędrći nad inne ludzie mieli *BielŻyw* 57; natura chciała człowieka mieć nad wżitko żywe ftworzenie przeto mu też więthłżą cudność dała w składności członkow *GlabGad* F3; *RejRozm* 402; *GliczKsiąż* C7; *KrowObr* 15v; *Leop Ioel* 2/27; *OrzRozm* Tv; Párdix wynálazł piłę wzyawłży formę z rybiey kości/ dla czego Dedálus zepchnął go z wieże (áby nádeń nie miał) wżákże fie nie zábił. *BielKron* 23v (13); *Mącz* 268a (4); *GórnDworz* G7v (8); *KuczbKat* 155; *RejPosRozpr* cv; *BudBib 2.Reg* 19/43 (3); iefti Pan nád mię ma Dignitarftwem álbo Wiofkámi/ thedy Pánu Bogu niechay dziekuie *MycPrz* II C3v; *CzechRozm* 106 (2); *PapPan* C2v (2); *ModrzBaz* [16] (3); *SkarŻyw* 52 (3); *CzechEp* 238 (2); *KlonŻal* C2; *WerKaz* 291; *BielSjem* 6; Ten ma wielé nád infe w zacności domu/ Ten dobrą sławą nieda naprzód nikomu *KochPieś* 17 (2); *GórnRozm* M4v; *GostGosp* 154; *KochPij* Cv; *OrzJan* 99; *LatHar* 379 (3); *KołakCath* B2v; *WujNT* 365 (4); *JanNKar* Dv; *SkarKaz* 387a (4); *GostCast* 5; nád Xiężnę owá/ Ofobliwłzego coś miałá Krolowa. Iáko nád leśne Nymphy ma Dyána/ W złoto vbrána. *KlonFlis* G4v; Co ma nád cię on Neftor przelżłych lat wymowny? Ktoemuś ty we wżytkim Oycze moy ieft rowny? *SapEpit* B (2).

Z przymiotnikiem i przysłówkiem w stopniu wyższym (1067): Iáciem tedy fláchetnieyłza/ Y więcey nád cię cudnieyłza? *BierEz* I2v (5); *OpecŻyw* 35 (4); *PatKaz I* 10 (2); *PatKaz III* 108; *HistJóz* B2v; Dyogenes nad Alexendra przemożnego włzemi rzeczami mocnieyłzy był *BielŻyw* 72 (3); *GlabGad* D4; *MiechGlab* 10; *BierRozm* 5; *WróbŻołt* 34/10; *RejPs* 206v; *SeklWyzn* f2v (2); *RejJóz* N8; *SeklKat* A5 (2); *RejKup* t8v; *HistAl* D5v (2); *MurzHist* Fv (2); *MurzNT* 38v (2); *BielKom* F4v (2); *LubPs* bb3v;

GroicPorz gg (2); A Iżebyfmy fię więcey nád miftrzá będąc zwolenniki iego niedomyfláli *KrowObr* 46 (8); *RejWiz* 52v (2); Brzemie ná fie kładzie/ ktory z pocźliwlfym nád fie towarzyfzy [qui honestiori se comunicat] A bogátftemu nád fie nie bądź thowarzyfzem [Et ditiori te ne socius fueris]. *Leop Eccli* 13/2 (7); *BibRadz* 3.Reg 19/4 (8); *OrzRozm* E3v (7); A Eneás áczkolwiek godnieyfzy był nád Antenorá y ftáfzy/ wźákże fie precź wypráwił ze wfzytkim domoftwem z oyczyny po morzu *BielKron* 60v; cudzoziemcow nie więcey miłuy nád fwe obywátele *BielKron* 258 (21); *GrzegRóżn* M (2); *Mqcz* 20b (4); *OrzQuin* E (6); *SarnUzn* A4v (3); *RejAp* 178v; *GórnDworz* Aa4v (2); *HistRzym* 130v (2); *RejPos* [291]v (5); *BiałKat* 21; *GrzegŚm* 14 (2); *HistLan* E3v; Bo sie niegodzi áby flugá wietfzy był nád Pána *KuczbKat* 435 (3); *RejZwierc* 166 (2); *BielSpr* 20v (5); *WujJud* 188v (6); *WujJudConf* 155; *RejPosRozpr* c3v (3); *RejPosWstaw* [21²] (2); *BudBib* 22/6 (11); *HistHel* C3; *MycPrz* II A3v; *WierKróc* A3; *BiałKaz* C2; *BudNT Matth* 11/11 (3); *StryjWjaz* B; *CzechRozm* 229 (38); *PaprpPan* Vv (2); *ModrzBaz* 136v (5); *SkarJedn* A2v (4); *KochOdpr* D; *KochPs* 183; *SkarŻyw* 113 (6); *KochTr* 21; *StryjKron* 627; *CzechEp* 150 (21); *CzechEpPORz* **3v (2); *NiemObr* 37 (3); PHilozophi/ co nád nas vfyz lepfže máia/ O dziwnie wdźięcznych głofiech w niebie powiadáią. *KochFr* 67; *KlonŻal* A4v; *KochPhaen* 5; *ReszPrz* 43 (2); *ReszList* 180; *WerKaz* 287; *KochPieś* 54; Rownie fye ták dziś ludzie ná świećie fprawuia/ Kiedy kogo w znácznieyfzych cnotách nád fye czuia. *PudłFr* 41 (4); *ArtKanc* E9 (2); *Paprup* C3v (3); *GostGosp* 18 (2); *Phil* I (7); *OrzJan* 41 (4); *LatHar* 373; Gdyfz iák nád ćiało duřzá tyřiakróć waźnieyfza/ Tákn teź fzcześliwoć z wneřzna nád zwierzchnią zacniefza. *KořakCath* C3 (3); *RybGeřli* C4; *WujNT Luc* 11/22 (43); *SarnStat* 259 (9); *GrabPospR* L2v (3); *PowodPr* 16; *SkarKaz* 279b (4); *VotSzl* D; Nie mey to głowy rozum dáwáć w tym przeřtroę/ co lepi nád mię wiećie *CzahTr* G2 (6); *GosřCast* 31 (2); *SkarKazSej* 668a (2); *KlonFlis* G4v; *PudłDydo* A3v; *RybWit* C2.

~ W pořęczeniuach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek, inszy itp. (205): *BierEz* Dv (2); Ale panna Maria ieřt náfwieřfłá/ ij nád wflytki dořtoynieyfłá *OpecŻyw* 180v (7); *PatKaz* II 24v (2); *PatKaz* III 95v (3); OSieř ieřt [...] bicia cirpliwy/ bowiem ieřt nád wflytki zwierzęta głupřzy *FalZioř* IV 4b (11); Czemu głowa nád inřze członki wlořami barziewy porařta. *GlabGad* A7 (9); *MiechGlab* 74; *BierRozm* 5; *WróbŻoř* 88/28 (3); *RejPs* 23v (4); *SeklWyzn* F (3); *RejKupSekl* a3v; *MurzHist* S; *MurzNT Ioann* 10/29; *KromRozm* II p; *LubPs* bb4 (9); *GroicPorz* d3v; *KrowObr* 12v (2); *RejWiz* 143v (2); *Leop Iudic* 5/29 (2); *RejZwierc* 80 (3); *BibRadz* Gen 2/24 (8); *OrzRozm* Lv; *BielKron* 118v (11); *GrzegRóżn* K3v; *KwiatKřiř* E3v (2); *SienLek* 11; A czoř rozumieř o takim oycu ktory miłofiernieyfzy ieřth nád wflytko ftworzenie ná niebie y ná ziemi *RejAp* 178v; *RejPos* 13 (4); *BiałKat* 138v; *GrzegŚm* 42; *KuczbKat* 90 (2); *RejZwierc* 51v (2); *BielSpr* 68v (2); chleb nád inřze pokármie wietřze pořilenie ćiału dawa *WujJud* 257v; *RejPosWstaw* 41 v; *BudBib Deut* 26/19 (8); *Strum* B5; *BiałKaz* G4 (2); *BudNT przedm* c3v (3); *CzechRozm* 267v (17); *PaprpPan* F2; *ModrzBaz* 19 (4); *SkarJedn* 65 (8); *Oczko* 8v; *Calag* 273v; Iedno iá potym było poznáć/ ifz fię niebáley nád inne vbieráłá. *SkarŻyw* 195 (7); *StryjKron* 95; *CzechEp* 112 (6); *CzechEpPORz* *3; *NiemObr* 37 (3); *ReszPrz* 57; *WisznTr* 22 (2); *KochPieś* 9; *ZawJeřt* 40; *Phil* C (4); Bo náde wflytkie iam gorzey vcřyniř/ Nádn wflytkie inřze/ iam więcey przewiniř *GrabowSet* A4v; *OrzJan* 92; *LatHar* 476; *KořakSzczęřl* B3; *WujNT* 350 (8); *WysKaz* 8 (2); *SarnStat* 64 (2); *KmitaSpit* C; *SkarKaz* 83b (2); *CiekPotr* 55; Niechby nád wflytkie głębiey oná w piekle byłá *GosřCast* 32; *SkarKazSej* 688b; *SkorWinsz* ktv.

W połączeniu z nazwami rzeczy (niekiedy osób) reprezentujących określoną cechę w maksymalnym stopniu (80): Vřta twé námileyřřé/ nad tzukier řlodczyřřé/ nad cynamon ij nad miód řá wielmi řmacznieyřřé. *OpecŻyw* 18v (11); *PatKaz II* 81v (4); *RejPs* 17v; *SeklKat* L4; *HistAl* H6v; Czyniřz to przeciřw řwřemu narodowi řwiáta/ řz ořobę opuřzczářz pyęknieyřřą nád kwiátá *BielKom* E5; *LubPs* P5; *RejWiz* Cc4 (5); *LeszczRzecz* A6; *OrzRozm* M2v; oczý iego pięknieyřře řá nád wino/ á zęby nád mleko bielřze. *BielKron* 18v (5); v řiebie Papięřz Řzymřki/ gorřzy nád Káymá ieft *OrzQuin* K2v; *Prot* C3 (2); *RejZwierc* 55; *RejPosWstaw* [21³]v; áni řie ná tákim mniemániu/ ktore řłábřze baczę być nád iefienny łod/ budowác niechcę. *CzechRozm* 162 (3); *KochPs* 203; *SkarŻyw* 92 (3); O tym řwřędzie naydzieřz iářnieyřře nád Słóńce řwiádectwá y dowody. *StryjKron* 31 (2); *CzechEp* 122 (2); *KochMuza* 27; pijánice řá nád beřtye dáleko nierozumnieyřřy y řprořnieyřřy. *WerGořc* 241 (2); *KochPam* 81; Teraz że nád řkárá pręđřzy przewáźnego Puřté brzégi náwiedzę Bořphorá huczneę *KochPieř* 55; Więcey nád złoto/ zdrowie káźdému z nas miłó. *PudřFr* 72 (3); *Phil* H; *GórnTroas* 53; *OrzJan* 19 (2); *WujNT* 386 (9); *WysKaz* 8 (2); *SarnStat* 111 (3); *PowodPr* 10; *CzahTr* I2 (2); Ořtrzeýřzy nád náořtrzoná Brzytwę ięzyk twoy/ pilnuie Nieprawdę zmyřłác řzaloná/ Y ná dobre potwarz knuie. *SzarzRyt* A4 (3).

W wypowiedziach pozornie przeczających wskazuje obiekt najmocniej nacechowany (347): Nád cřłowieka niewdzięcznego/ Niemářz źwierzęciá gorřzego. *BierEz* Q4; Niemářzci nic řzaleńřzego/ Nád cřłowieká łákomego *BierEz* S3 (4); *OpecŻyw* 47 (2); *PatKaz I* 12; *PatKaz III* 142 (3); *FalZiol* V 111v (3); á iako nic gorřzego nád złá żonę, tak teź nic lepřzego nád dobrá żonę *BielŻyw* 53 (10); *GlabGad* A5 (2); *March*² D2v; *BierRozm* 16; *LibLeg* 11/58v (2); *RejJóz* F6; *SeklKat* E2v; Cřart powieda yź zadne řřtawy nád Pańřkye nieřřa waznieyřře *RejKup* z5; *HistAl* A4; *MurzHist* L; *MurzNT* *Luc* 7/28 (2); *KromRozm III* B8v (2); *Diar* 24; *GliczKsiąź* Fv (5); O nie ieftci řaden w zyemi y ná niebie/ Aby miał być řwięřřzym moy pánie nád řiebie *LubPs* hh2 (15); *GroicPorz* kk3; *KrowObr* 108v (3); *RejWiz* 11 (7); *OrzList* b4v (4); *BibRadz Gen* 39/9 (8); řadnego w Krzeřciáńřtwie Narodu nád Polřkę niemářz nędznieyřřzego. *OrzRozm* C4v (8); Abowiem nigdy prácowitřzego nád Romulufá/ naboźnieyřřzego nád Numęę/ walecznieyřřzego nád Tullufá/ gořpodářnieyřřego nád Ankufá/ ochędoźnieyřřego nád Tárquiniufá/ pięnięźnieyřřego nád Serwiufá/ okrutnieyřřego nád Tárquiniufá pyřznego/ krolá nie mieli. *BielKron* 104v (25); *GrzegRóżn* D2v (2); *KwiatKsiąź* C2v; *Mącz* 165b (16); *OrzQuin* H3v (10); *Prot* 243; *SarnUzn* C4; *LeovPrzep* F4v; *RejAp* 150v (5); [Salomon] nie widziá tu miedzy námi ná řwiece nicz podobnieyřřego do rzeçzy niebieřkich nád miłóř GórnDworz Bb7v (6); *GrzepGeom* B2; *HistŘzym* 80v (6); *RejPos* [323] (14); *BiałKat* 181 (2); *KuczbKat* 30 (8); *RejZwierc* 215 (2); *BielSpr* 31 (2); *WujJud* 133v; *WujJudConf* 88v; *RejPosRozpr* cv (2); *RejPos Wstaw* [41²] (2); *BudBib Sap* 8/7; *MycPrz* II A3; *Strum* A4v; *BudNT Matth* 11/11 (5); *CzechRozm* 103 (7); *PaprPan* Dv (4); *KarnNap* D (2); *ModrzBaz* 115 (8); *SkarJedn* 55 (2); *Oczko* 15 (2); *KochPs* 101; *SkarŻyw* 486 (13); *ZapKóścier* 1583/54; ZAden Oćiec podobno bárźiey niemiłował Dźięcięciá/ řaden bárźicy nád mię nie źáłował. *KochTr* 11; *StryjKron* A4; *CzechEp* 91 (9); nic nád zdrowie/ Ani lepřřego/ Ani droźřzego *KochFr* 118; *KlonŻal* Bv; *ReszPrz* 66 (5); *ReszList* 154; *WerKaz* 275; *WisznTr* 13; A nád chłopá chćiwęgo Niemářz nic nędznieyřřzego *KochPieř* 27; Wdźięcznym řię tedy řercem/ pánie/ wyznawamy: Bo nád řię przyřtoynieyřřey ofiáry nie mamy.

KochPieś 71; *ArtKanc* L7v (11); *KochProp* 16; *PaprUp* C4v; *ZawJeft* 8; *ActReg* 68 (3); *Phil* Q3 (3); nic okrutniejszyego Nie miały oczy widzieć nád śmierć prześlawného Hektorá *GórnTroas* 53 (2); *KochPij* C3v; *GrabowSet* Qv; *KochFrag* 53 (2); *OrzJan* 79 (7); *LatHar* 442 (3); *KołakCath* C (3); *KołakCathOkuń* A2; *KołakSzczęśl* C2; *RybGęśli* D2v; *WujNT Matth* 9/11 (8); *WysKaz* X2v; *SarnStat* 4 (3); *KlonKr* Cv; *PowodPr* 61 marg; *SkarKaz* 205a (6); *VotSzl* D4v (2); *CiekPotr* 4; *CzahTr* K2; *GosłCast* 52; *PaxLiz* Bv (3); *SkarKazSej* 674b (4); *KlonFlis* D2; *SapEpit* A4; Przepuść też y mnie łmutney/ co cię ták miłuię/ Ze nád cię nic miłszego ná łwiecie nie czuię. *PudłDydo* B4v.

W pytaniach retorycznych sugerujących odpowiedzi: nic, nikt, niekiedy : nie (108): A co nád ięzyk gorłzego/ Włzyftkim ludziem mierzeńszego? *BierEz* D2; *OpecŻyw* 48 (4); *PatKaz I* 10 (2); *PatKaz III* 105 (5); *BartBydż* 247; *RejPs* 25v; *RejRozpr* B2v; *RejJóz* L2; *RejKup* m8v; *MurzHist* Hv; *KromRozm II* 14; *KromRozm III* B6v (2); *GliczKsiąż* Fv; *GroicPorz* y; Izali może być więtfze bluznierftwo/ y bałwochwálftwo/ nád to wymyflone? *KrowObr* 166v (4); *RejWiz* 60v (2); Coż flodłfego nád miód [*Quid dulcius melle*]/ co mocniejszyego náde Lwá [*quid fortius leone*]? *Leop Iudic* 14/18; Niewiem co ieft lepszego/ nád łwobodę miłá/ A kto iá łobie targa/ ten ieft prąwym wiłá. *RejZwierz* 71v (2); *BibRadz Iudic* 14/18 (6); *OrzRozm* A2 (3); *BielKron* 66v (5); Qui me est alter audatior homo, I kto yeft nád mię łmielŹy. *Mącz* 340b (2); *Prot* E; *GórnDworz* Mm5 (3); *RejPos* 13 (5); *KuczbKat* 310; *RejZwierc* [21³] (5); *BudBib Sap* 8/6; *BiałKaz* E2v; *CzechRozm* 90v (2); *ModrzBaz* 63v (4); *KochPs* 72; *SkarŻyw* 143 (2); *CzechEp* 318 (4); *NiemObr* 101 (2); Kto nád cię koniá łwego xtałtownieý ośiedzie? *KochEpit* A3; *KlonŻal* A2; y co z nád cienką páięczynkę łłábłzego? *ReszPrz* 6 (3); *ReszList* 177; *GostGospGroch kt*; *GostGospSieb* +3v; A kaźń iefli ten winien/ zaź ciężłza bydź może Nád tę/ iż zginął/ á rzecz żadna go nie wzmoże? *GórnTroas* 51; *KochFrag* 25; *OrzJan* 120 (5); *OstrEpit* A3; *WujNT Ioann* 8/53; *WysKaz* 10 (2); *SkarKaz* 455b (2); *CiekPotr* 54 (2); *GosłCast* 3; *SkarKazSej* 686b (3). ~

Z przymiotnikiem i przysłówkiem w stopniu równym (187): Dáy mi dlá twé łwięte miłofci/ bytz bez włlytkié boiazliwofci/ gdy będę ofiarowán albo przywiedzion łwiatu temu/ nad mgłę przemiennému. *OpecŻyw* 111v; *PatKaz II* 34y; *TarDuch* A7v; Neque ambulau in magnis: neque in mirabilibus super me. Anim chodził w wielkich rzeczach ani w dziwnych nad mię. *WróbŻołt* 130/1; *LubPs* Pv (2); *KrowObr* 164; *Leop Ps* 107/5; *BibRadz Iob* 13/2; *OrzRozm* G4v (2); [*Baworska ziemia*] Miáłtá ma zacne y známienite/ zamki takieź/ nád ktore we włzytkiey Europie ták mocnych á ochędoźnych nie máłz *BielKron* 288 (4); *GórnDworz* I2; *BielSpr* 20; *BudBib Lev* 7/1 (2); *BudNT przedm* a3; *KochTr* 10; Byłeś y ty Apollo nád załtępy łmiáły/ Wyniłczyłeś do czyłtá łáydak pełnołtrząły. *KochMuza* 26; *PaprUp* A2; *GrabowSet* P3; *LatHar* 405; *WujNT* Xxxxx4; *SarnStat* 59; *SkarKaz* 347a (2); *GosłCast* 15; *SkarKazSej* 679b; Licź ty Rzymie Tryumfy Decyufow mężnych/ A my zaś Rádziwiłow nád one potężnych. *SapEpit* A3.

~ *W połączeniu z zaimkami uogólniającymi: wszy(s)tek, inny, inszy itp. (147):* Drzewo kráfné ij wybráné/ Krolewłką krwiá zrumienioné/ Nadewłlytki godné tego/ Nięłtz członki boga prawého. *OpecŻyw* 161v (15); *PatKaz II* 67 (3); *PatKaz III* 112v (3); a był Iozef barzo cudny nad włzytki ludzy na łwyecye *HistJóz* B3v (2); Theź wodka łama Rumienkowa po ranu ciepłó pita/ nad inłze rzeczy pomoczna ieft na bolenie wnętrzne. *FalZioł* V 85 (3); *BielŻyw* 90; *GlabGad* D3; *MiechGlab*

78; *KlerWes* Av; *WróbŻółt* 94/3; *RejPs* 91v (2); *SeklKat* V; *RejKup* n7; *HistAl* C2; *KromRozm I* G4v; *KromRozm III* M4; *LubPs* dd5v (6); *RejWiz* 54 (3); wczyniłeś mie známienitym nád wŷyŷtkie ludzie Pánie Boże [*fecisti me spectabilem super omnes homines*]. *Leop* 1.Par 17/17 (5); *BibRadz Gen* 3/14 (5); [*cesarz Aurelijus Waryjus*] Ten nád ine łzkáráde á brzydliwe obyczáie w łobie miał/ bez wŷtydu przyrodzonego łie záchował. *BielKron* 151 (25); *KwiatKsiąż* A3 (4); *OrzQuin* Q3v; *RejAp* 55v; *HistRzym* 6; *RejPos* 100 (2); *BiałKat* 31; *RejZwierc* 75v (2); *BielSpr* 46 (2); *RejPosRozpr* c; *BudBib* 3.Reg 14/9 (2); *CzechRozm* 8 (5); *PaprPan* Cc4 (2); *SkarJedn* 72 (2); Vítáwy zakonne przez cały żywot fwoy/ dołkonále chowáá/ práwie nád inne wŷytki. *SkarŻyw* 160 (7); *CzechEpPORz* **; A to węzeł ielt mocny/ y nád inŷzé trwáły/ Który pięknyé pámieći córki zawiázáły. *KochFr* 87 (2); *KlonŻal* B3; *ArtKanc* T19 (2); *GrabowSet* D3v (5); *LatHar* 485; *KołakCath* C3v; *WujNT* 81; *PowodPr* 2 (2); *SkarKaz* 351a (6); *CzahTr* K (2); *GosłCast* 34 (4); *SkarKazSej* 665b; *PudłDydo* A4v.

Wyrażenie przyimkowe: »nade wszystko« = *ante a. super omnia* Cn (2); CESArz Domicyan możny á bárzo mądry/ á nádewŷyŷtko wielmi łpráwiedliwy pánował *HistRzym* 57v; *KochOdpr* Bv.

W połączeniu z nazwami rzeczy reprezentujących określoną cechę w maksymalnym stopniu (8): *WróbŻółt* 118/72 (2); *Leop Prov* 22/1; Ten theż wyłep s przyrodzenia rodzi Máłtykę/ Aloes/ Cynámon/ Imbier/ y źiárná czyrwone nád Pierz gorzkie *BielKron* 441v; Ták żeby muáiał być nád Kretá ślepym/ ktoby tego nie widział *CzechEp* 122; *ZawJeft* 40; TE trzy rzeczy v koźdego godne wważenia/ Y nad drogie klenoty godne łá łtrzeżenia, *CzahTr* C3v (2). ~

Z przymiotnikiem i przysłówkiem w stopniu najwyższym (96): *OpecŻyw* 115v; marya była nałzłachethnyeyłza na dułły nad łtworzenye *PatKaz III* 117v; *HistHel* B; *SkarJedn* D4v; *CzechEp* 10; Krezus Krol Lidiyłki/ ktory rołkazał wielkość łkárbow łwych Solonowi Mędrcowi vkazác/ y zátym go pytał/ ielłiby kto nádeń mógl być nałzczeńliwłzy. *Phil* M4; *PowodPr* 18; Nád krołełtwo nie máią ludzie ná źiemi rzeczy nazacnieyłzey *SkarKaz* 637a; Leć nád to napewnieyłza Bogu łepi łłuzyc/ A w łmiertelne łię grzechy nigdy mu nie dłuzyć. *CzahTr* L4v; *GosłCast* 56.

~ W połączeniach z zaimkami uogólniającymi i wszy(s)tek, in(n)y, inszy itp. (86): blogoławioná dziewitza Mariá/ nade wŷyŷtko łtworzenijé bołkié byla náczyłłłá *OpecŻyw* 189 (3); *PatKaz II* 29v; *PatKaz III* 117v; Nad inłze zwierzęta pies ielt na bacźnieyłzi *FalZioł* IV 6b (12); *BielŻyw* 15; *GlabGad* D5; *RejPs* 70v (2); *HistAl* H2v (2); *LubPs* S6 (2); *GroicPorz* mm4; *KrowObr* 164 (2); Powiedzyał mi że rołkołz ná tym nędznym łwecie/ Nalepłza nádewŷyŷtko/ niech kto co chce plecie. *RejWiz* 36 (3); *Leop Dan* 3/32 (3); *BibRadz* 1.Cor 15/19; [*Bog jest*] łwiętego przyrodzenia miłtrz iedyńy/ nalepłzy/ nameđrłzy/ y nałpráwiedliwłzy nádewŷyŷtki rzeczy. *BielKron* 8 (4); *OrzQuin* O2v; *SienLek* 152v; A nád wŷyŷtko łnádź tho nalepyey/ gdy [*ta ewanijelija*] komu otworzy włzy ku łłuchániu á ku wyrozumieniu Bołtwá *RejPos* [203]; *RejPosWiecz*² 92; Pogáni nád wŷyŷtkie rzeczy łtráłłiwe/ łmierć nałtráłłiwłzą byđź powiadáli *BiałKaz* B; *CzechRozm* 104v; *PaprPan* Y3; *ModrzBaz* 100v; *SkarJedn* 267; bo Moyzełz był náde wŷytki ludzie co ich było ná źiemi/ náciłzłzy y nałáłkáwłzy *SkarŻyw* 483 (6); *ArtKanc* C17v (3); *LatHar* 14 (2); *KołakSzczęśł* A3; *przedm* 9; *SkarKaz* 122b (5); Zátym/ vchoway Boże/ domowe wońny powłtác mogá/ ktore náde wŷytki niełzczeńcia krołełtw nažáłońnieyłze łá *SkarKazSej* 673b (4).

W połączeniu z nazwami rzeczy reprezentujących określoną cechę w maksymalnym stopniu (15): syn boży/ który iest iako [...] owotz nad wślytki ślodkościj náflodłfy *OpecŻyw* 15; *PatKaz II* 24v; *RejPs* 17v; Takowa wiará iest dar Boży/ nad [!] wślythki dary nákołftownieyfy y fkarb nád wślythki fkarby nadrołfy/ y perlá nád wślytkimi [!] perlámi nazacnieyfa. *KrowObr* 45v; *RejZwierc* 211v; *SkarŻyw* 365 (2); *KolakCath* C5v (2); *SkarKaz* 549b; Tę [cnotę] nád wślytko dobre mienie/ Nád złoto pierły kámienie. Nadroży łobie fśáciuę/ W niey fwe kochánie nayduię. *CzahTr [D]*v (4). ~

W połączeniach typu: »pan nad pana, marność nad marności itp.« (49): *RejPs* 25v; *OrzRozm Q3*; SŁowá Eklezyáltá fyna Dawidowego krolá Ierolimkiego: Márność nád márności/ y wślytki rzeczy prozne á márne fą [*vanitas vanitatum, et omnia vanitas Vulg Eccle 1/2*]. *BielKron* 79; *RejAp* 178v; *GórnDworz Ff8*; Moželz być pychá nád tę pychę? moželz być flepotá nád tę flepotę/ ábo vpor nád ten vpor? *ReszPrz* 97; *WujNT Act* 26/13 (2).

~ W połączeniach z zaimkami uogólniającymi wszy(s)tek, inny, inszy itp (39): A gđzyeby kto ináczey rozumyał/ powyáda/ iż to błád nádewślytkye błędy. *KromRozm I* 2; *LubPs* S5 (3); Pieśń która iest nád ine pieśni Sálomonowe. *BibRadz Cant 1 arg*; *OrzRozm Q2v*; *OrzQuin N4v*; O wśzechmogący nász miły Pánie/ thoć iest obietnicá nád wślythki obietnice twoie *RejPos* 266 (3); *BiałKat* 301; Dał moc ná niebie y ná ziemi/ y imię nád wślytkie imioná/ y wczynił go Pánem y Chriftulem. *CzechRozm* 23 (8); *KochPs* 200 (3); *CzechEp* 286 (7); *NiemObr* 104 (2); *ArtKanc T14v*; *GostGosp* 66; obierz go łobie zá przyaciela/ nád wślytkie infze przyaciele. *LatHar* 279 (2); *WujNT* 478 (4). ~

6. Wskazuje przekroczoną wielkość; więcej niż trzeba, niż jest, niż postanowiono; supra *Mącz, Cn, Vulg, PolAnt*; super *Mącz, Cn, Vulg*; ultra *Mącz, Cn, Modrz*; prae *Calep, Cn*; praeter *Cn, JanStat*; extra *Mącz*; amplius, plus *Cn* (226) : *ZapWar* 1526 nr 2454 (2); *TarDuch P7*; Ego aut^{em} femper fperabo: et adijciam sup^{er} omnem laudem tuam. A wśzakoż ia zawždy w tobie będę miał nadzieię/ á będę przidawał tim więcej nad chwałę twoię. *WróbŻołt* 70/14; *RejPs* 135; A yako thego ftrzeze tak załlye nad powynowacztwo wiczylkacz na fłobye nycz nyedopufczy nykomv. *LibLeg* 11/171; *PatKaz I* 2v; *LibMal* 1548/139 (2); *ConPiotr* 31 v; *RejKup aa2*; *LubPs* T6v; A gđzieby on fant wynośił fye kołztem nád dług/ ołtátek dlužnikowi ma wroćić. *GroicPorz r* (2); *UstPraw E2*; *BibRadz 2.Par* 28/13 (4); *OrzRozm E3v* (2); *BielKron* 94v (3); *Mącz* 47d (4); *GórnDworz T6v*; *BudBib Eccli* 3/23 [24] (6); *MycPrz I B2*; *CzechRozm* 139v (2); kádemu Pánu wedle fšanu iego pewná liczbę sług zámierzyć/ áby nád nię więcej sług nie chował [*Unicuique principi pro condicione numerus praescribendus, ultra quem illi non liceat plures alere ministros*]. *ModrzBaz* 37v (2); *Oczko* 30; á co dżiś ná łobie Odnofzę/ dżieie mi fię nád moię załługi *KochFr* 98; *ActReg* 54 (3); Tra[n]fnumero – Nadtoliczę. *Calep* 1081a (5); *GostGosp* 44 (4); *GostGospSieb* +3 (2); *GrabowSet E*; Lichwá: ktora zawždy bywa/ gdy fię cokolwiek nád fummę pożyczoną/ z vgody/ y tylko zá fámo pożyczenie/ bierze. *LatHar* 118; Weźmi go ná fwą opiekę: á cokolwiek nád to wydałz/ ia gdy fię wrocę oddam tobie [*et quodcumque supererogaveris ego, cum rediero, reddam tibi*]. *WujNT Luc* 10/35 (2); *SarnStat* 395 (26); *GrabPospR M2*; *PowodPr* 68 (4); *SkarKaz* 423b (2); *CzahTr* B4v.

W wyrażeniach przyimkowych typu: »nad miarę, nad potrzebę itp.« (85): Bo kto nád śily mocuie/ Rychłą w tym fzkodę poczuie *BierEz* H2v (2); *BielŻyw* 154; *RejRozpr G4* (2); *RejJóz* H6v; *RejKup* b2v (2); *HistAl* I8; *LubPs* K4v; Toć będzie napoczéiwiey/ kiedy środkiem poydziefz/ Rychley fławy

pocźciwey/ z miary zawnzdy doydziełz. Bo ieflibyś łie wfpinał nżbył nád łwż miarę/ Albo łie łżył nád łwoy łtan/ łtrćíłz v włzech wiarę. *RejZwierz* 29v (2); *BibRadz* 2.*Cor* 12/7 (3); *BielKron* 88 (2); *KwiatKsiqż* L4v; *Effuse petulans*, Nád miarę bełpieczny/ niefromieźliwy. *Mqcz* 139d (13); iefli nád miarę krew oplwituie/ tćkiego człowiekć/ bęđzie głowć bolćłć *SienLek* 29v (2); *GórnDworz* E8v (5); Ale to co zbywa nád potrzebę twoię/ choway dla drugich *RejPos* 186 (2); *RejZwierc* 25v; *WujJud* 108v; *MycPrz* II C3; *CzechRozm* 226; *ModrzBaz* 72; *SkarJedn* 86; pćtriculćria o kćđđey chorobie wyrćżić/ rzecz nád miarę trudna *Oczko* 25 (6); *SkarŻyw* 334 (4); *CzechEp* 10; Abowiem ćni woł/ ćni łwinić/ ćni żadne byđłę/ nigdy nie pije nád potrzebę łwoię *WerGośc* 241 (2); *Helleborosus* – Ten ktori nád miarę ciemierzyee wzićł. *Calep* 475b (6); *GostGosp* 112 (5); *GrochKal* 12; *GórnTroas* 33 (2); *GrabowSet* O3 (3); *KochFrag* 40; Nie pewny ten kto z miary nád moc [!] łwż wykroczy. *RybGęśli* Cv; *WujNT* 2.*Cor* 1/8 (4); *SarnStat* 293; *PowodPr* 63; *SkarKaz* 458a.

a. W połćczeniu z nazwć wielkołci łciłse okrełłonej, najćzęłcię łiczebnikiem; *super Cn* (47) : gdy v mnie pćn łezus gołciem był/ widzimi łie iłż nád połtora tyłććżca łełł ku dwudziełcia łj ćzterzy łat. *ForCnR* A3; *RejPs* 135; *ConPiotr* 30v (2); tćmże teź byłly nć onym rownym polu drzewkć niezłicźne/ ktore nád miarę łokcić wıęłłze nie rołly *HistAl* K7v; porćżili z łtrony *Timotheułłwoy* y *Bćchidowey* wyłłłly nád dwćdziełcić tyłłćcy łudzi *Leop* 2.*Mach* 8/30; *Centenos annos excedere*, Nád łto łat żyć. *Mqcz* 47d (2); *GrzepGeom* M2; *BudBib* *Gen* 43/34; *Strum* I4v (3); *CzechRozm* 170v; *SkarŻyw* 35 (4); *KochTr* 12; *ZapKóścier* 1584/45v; *PaprUp* K2v; *ActReg* 26 (2); *GostGospSieb* +4; *Phil* P4; Cźłek/ćzćsby trćłil/ y wiele prćcowćł/ Chćć nád łednego nćłełć/ ćby cnotę *Cudżć*/ nád włćłny pożytek/ miłowćł. *GrabowSet* Y (3); *LatHar* 679; *WujNT* 174; A co nád to łednćłcię tyłłćcy beczeł łoli bęđzie mógł mieć/ to mu wolno bęđzie kędy chćieć łpułłć *SarnStat* 395 (14); *KmitaSpit* A2; *SkarKazSej* 69Ić; *Arenduić* komu Do roku terćżniego wiołki ćbo domu/ Tćk ićko teraz piłżć/ Roku łzełć łetnego Nád tyłłćny: nayđziełł tćk cźłekć bełpiecznego/ Ktorı/ choc rok wytrzymćł do Nowego łćtć *KlonWor* [79].

7. Wskazuje przekroczenie przyjętej lub spodziewanej normy postępowania czy dziania się; inaczej niż, niezgodnie z czym; *contra, praeter Mqcz, Cn; extra BartBydg; plus supra Cn* (845) : *FalZioł* I 12d; *LibLeg* 6/55v; *RejPs* 160; A łełłby nád łtatut czo vczynili to ma byez niczemno a zadna navka łch nie bęđzie mogłć vymaviacz. *ComCrac* 17v (2); *RejRozpr* K4; Przymvłżano mię teź na to/ nád łvmnienie moie *SeklWyzn* b4v (4); *RejKup* r3v (3); *HistAl* C3v (2); *KromRozm* I O2; *MurzNT* 58v; *KromRozm* II I4v; *Diar* 58 (9); *LubPs* Q3 (2); *GroicPorz* k4v (2); *KrowObr* 41v (2); *RejWiz* 91v (2); Wićrć teź y łćmć *Sarć* niepłodna/ moc w przyięćiu nćłienia wźięłć/ teź y nád cźćł wieku łwego [*etiam praeter tempus aetatis*] *Leop Hebr* 11/11; Ktorıby *Celnik* ćł wıyberćł od *Perłony* duchowney ćłbo łłćcheckıey nád wolnołć [= *przywilej*] połpolitć: tćkowı *celnik* przepada wınę łowitć *UstPraw* E2 (3); *BibRadz* *5 (4); *OrzRozm* H (4); *pierweyci* twoi łudzi mnie łzkodę vczynili nád wićrę y zachowćnie *BielKron* 254; gdy rwćłć *Ewć* [*jablka*] nád rołkazćnie/ wıgnćni łć z *Rćiu*. *BielKron* 462v (47); *KwiatKsiqż* A4; *Praeter aequum*, Przećiwko łprćwıedłıwołci ćłbo nád łprćwıedłıwołć. *Mqcz* 319b (8); *OrzQuin* E4v (2); *RejAp* 100 (2); *GórnDworz* X8 (4); A ićko on łćm powıćdćł/ łż y nćmıeyłży wroblık nie zginie nád przeźrzenie łego. *RejPos* 139; Abo łełłby teź kto potkćł *dzyewecźkę* dobrowolnie chodżćć po polu/ ć wızićłby łć gwałtem nád prćwıo ć nád prczıwolenie łey/ y rodzıcow łey/ *niechay* bęđzie

śmiercią vmorzon. *RejPos* 343 (20); *BiałKat* 271; *RejZwierc* 187 (4); Na to rzekł Aleksander: Słusznie mię winujesz, A nad przystojność, bracie, nic nie występujesz. *KochMon* 21; *WujJud* 197; *WujJudConf* 151 (8); Gdzie więc ieliby kto nád to co vczynił [*qui autem praeter haec fecerit*]/ ábo co z tych rzeczy złamał áby zořtał winien. *BudBib* 1.*Mach* 14/45 (3); *MycPrz* I A2v; *BudNT przedm* b2v (2); *CzechRozm* 223v (10); *ModrzBaz* 49v (4); *SkarJedn* 125 (6); *KochPs* 142; Wołá Bogá odřtápic/ niřzli co dla niego y nád ořwiadczenie wiáry řwey/ ćierpieć. *SkarŻyw* 36 (17); *StryjKron* 672 (3); *CzechEp* 37 (10); My z łáiki Bożey/ iáko y o řynořtwie/ ták y o Bořtwie Páná Chriřtuřowym nád řłowo Boże/ y rozumieć/ y mowieć niehcemy. *NiemObr* 99 (13); *ReszPrz* 95; *WisznTr* 22; *GórnRozm* C2v (2); *Paprup* E3 (5); *ActReg* 39 (6); Extraordinarius – Nad vřtawę. *Calep* 398b; *GostGosp* 146 (2); Zaden wielki Monárchá dľugo nie krolował/ Gdy nád řłufzność y práwo ludźiom rořkázował. *GórnTroas* 22; *WujNT* 2.*Cor* 8/3; ABy poddáni nářzy w Káncellářiiey nářzey od Piářzow nád řpráwiedliwořć nie byli obćiażeni [*plus iusto graventur JanStat* 290]: řkázuiemy [...] *SarnStat* 326 (38); *PowodPr* 75 (7); ćiáło vwielbione Páná nářzego/ dźiwne ma nád poięćie nářze włánořći *SkarKaz* 204a (9); *SkarKazSej* 697b (3); *KlonWor* 40.

W wyrażeniach przyimkowych typu: »nad domniemanie, nad podziw, nad wołá, nad zwyczaj itp.« (536): *BierEz* A3v (2); *OpecŻyw* 10 (8); *PatKaz* I 7v; Czwarthe poczázcye bylo nath rozum ludzky y nath domnyemanye anyelřkye *PatKaz* II 72v (4); *PatKaz* III 146v (2); *BartBydř* 116b; *ZapWar* 1533 nr 2407; Też řok tego ziela/ oddala pragnienie/ y pořwierdza żoładek y wátrobę nad Zwyczaj/ y gafi zapalenie ktore pochodzi skolery. *FalZioł* I 21b (13); Przeto gdy kthora niewiařta ma brodeę albo wáři iest to nad przyrodzenie *GlabGad* O5 (5); *MiechGlab* *7v; *WróbŻořt* 58; *RejPs* 93 (7); *LibLeg* 11/40 (8); *RejRozpr* K; *SeklWyzn* Av (2); *Rejřóz* M4v (3); *SeklKat* E4 (2); *LibMal* 1548/138v; *RejKup* o6 (2); *HistAl* F5v (2); *KromRozm* I F4; na swiecie go krom pićiá i iedzenia: tak dľugo nad przyrodzenie/ pán Bóg chowáł. *MurzHist* Ev; *MurzNT* 59; *KromRozm* II p2; *KromRozm* III 17 (2); *Diar* 57; *MrowPieř* S6; *BielKom* A (3); *GliczKřiř* K3v (2); *LubPs* aa4v marg (15); *RejWiz* 133v (17); dařes im obřitá wodę/ nád nádzieię [*dedisti illis abundantem aquam insperate*] *Leop Sap* 11/8 (3); *UstPraw* A2 (3); *LeszczRzecz* A6v; *RejZwierz* 1v (2); *BibRadz* *6 (5); *OrzRozm* Kv; *BielKron* 23v (115); *KwiatKřiř* K3 marg (2); Adversum animi sui sententiam. Przeciřwko řwoyey wolei/ nad wołá řwá. *Mącz* 3c (35); *OrzQuin* H4 (2); *SienLek* 18v (11); *RejAp* 27v (6); *GórnDworz* R3v (13); to řwięte pokolenie tylko s řámey niewiařty być miało/ nád podobieńřtwo inego pokolenia y inego narodu ludzkiego. *RejPos* 101v (35); *BiałKat* 293v (4); *HistLan* B2; *KuczbKat* 30; *RejZwierc* 236v (5); *BielSpr* 26v (6); *WujJudConf* 9 (3); *RejPosWřstaw* [41²]; *BudBib* 2.*Mach* 9/24 (2); *BudNT* Ii; *CzechRozm* 58v (14); *ModrzBaz* 49 (7); *SkarJedn* 192 (6); *KochOdpr* D2; *Oczko* 14 (4); *KochPs* 103 (3); Nie tak Ezau/ ktory řię iuřz był nád wołá rodzicow ożenił *SkarŻyw* 346 (28); *KochTr* 14; *StryjKron* 31 (4); *NiemObr* 58 (2); *KochSz* C3v; *ReszPrz* 79; *ReszHoz* 125; *ReszList* 176; *WisznTr* 9 (3); *Bielřjem* 7; *KochPam* 87; O Pięćna nocy nád zwyczaj tych czářow/ Pářz ná nas iářno w pořřzod tych tu řářow *KochPieř* 15; *ArtKanc* N11v (9); *BielRozm* 4; *KmitaPsal* Av; *KochProp* 7; *Paprup* K4v (3); W Tobie wřz řćzęřćia miedzy inřzemi Páńno/ które ćię řpořoby řwemi/ Náđ řpodźiewánie z góry řtráćiło *Zawřeft* 36 (2); *ActReg* 95 (3); *Calep* 389c (3); *GostGosp* 148; *GrochKal* 27 (2); *Phil* G3; *GórnTroas* 64; [*boję się*] byřmy go [*cesarza tureckiego*] nád mniemánie nářze pięřwéy w Polřcze niewidźieli *OrzJan* 10 (7);

LatHar 122 (4); *WujNT* 60 (4); iefliby kto álbo węźłzé fukno álbo krotfzéz nád zwyczáy [*quam sit consuetum JanStat* 1054] śmiał przedáwác/ tákowy niech bédzje karan winą fałżu *SarnStat* 281 (17); *SiebRozmyśl* H4v; *WitosłLut* A3; *KlonKr* F3; *KmitaSpit* B3 (2); O iáko márna sftálas fię nád podziw: powtarzájąc poltępki złe fwoie. *PowodPr* 19 (2); *SkarKaz* 204a (6); *CiekPotr* 25; *GosłCast* 64 (2); *PaxLiz* Dv (4); *KlonFlis* C2v; *SapEpit* A4; Złodźieyfstwo iefł/ [...] kiedy kto [...] bierze nie fwą rzecz nád wołá iey Páná/ A z iego wiadomością nie bywa mu dáná. *KlonWor* 3 (3); *ZbylPrzyg* A3v.

8. *Wskazuje rzecz, osobę lub pojęcie, do którego coś jest dodane lub obok którego istnieje; poza tym, oprócz, w dodatku, jeszcze i itp.; insuper* *Mącz* (1203) : *ZapWar* 1507 nr 1980; *PowUrb* +4v; *OpecŻyw* C3v (3); książę Bolefław Pudicus [...] wdzięcznie gi prział y darował znamienicie drogimi fkorkami, nad to czo [*supra id quod*] teź fami za fwe pieniądze fkupowali *MiechGlab* 18; *WróbŻołtGlab* A3; *RejJóz* G2; *LibLeg* 11/158v (2); *RejKup* g6 (2); *HistAl* H3v; *MurzHist* B4v; *KromRozm III* Q; *Diar* 57; *LubPs* dd6v (3); *Leop Ex* 36/32; *UstPraw* K3; Ale przełożeni onych mieyfc Tymotheufz y Apolonius Genneowi fynowie thákze Ieronim y Demofon/ á nád thy iefcze [*ultra autem hos*] y Nikánor z Cypru Książę niedopufzczáli im życ fpokoynie. *BibRadz 2.Mach* 12/2 (2); *OrzRozm K2v* (2); A dla pewnieyfzey przyiaźni/ dał Krol Skirgiellowi nád kfięstwo Kijowfkie Stárodub/ Stárotroki/ Krzemieniec *BielKron* 382v (9); *GrzegRóżn* N3; *KwiatKsiąż* G4v; *Mącz* 433d; *OrzQuin* O3; *SienLek* 79v (2); *RejAp* 196v; Niechczę o tym mowić/ iáko wielki z białychgłow poźitek/ nád ten/ iż rodzą/ fwiát ma *GórnDworz* Aa2 (6); *HistRzym* 20 v; *RejPos* 176 (4); *RejPos Wiecz*³ 96; *BielSpr* 17v (2); *CzechRozm* 245v (19); *SkarJedn* 133 (2); Gdy co trudnego piáć á wykłádać miał/ nád pilność y modlitwę/ poftu teź używał *SkarŻyw* 201 (4); A iefli co tákowego Do tego Actu świętego. W tey chwálebney Hiftoriey Nád text świętey Ewángeliey. Będziem przywodzić fkąd inąd Niepoczytaycie nam zá błąd. *MWilcHist* B (3); *CzechEp* 220 (2); *NiemObr* 152; *KochPhaen* 23; *KochMRot* A3v; nád wftáwione od kościoła dni káždy z nabożeńftwá fwego *legem* fobie wftáwia *abftinendi ReszList* 165; *ActReg* 21 (3); *GostGospSieb* +2v; *Phil* Q2; Mnie zwykły lámént dofyć nie wczyni/ Aż co nád zwykły plácz która przyczyni *GórnTroas* 13; *OrzJan* 127; *WujNT* 204 (8); *PowodPr* 18 (2); *SkarKaz* 280a; *CzahTr* Ev; nád to co ná zmwie y zakládzie nápiáno/ próś iefcze o więcey *SkarKazSej* 668a.

W połączeniach typu: »iny, inszy nad [kogo]« (38): Nad to ymyą maria ma ynłze ymyona ktorých nayduyą wpyfzmye fzwytym fyedm *PatKaz III* 127v; *FalZioł* IV 54d; *LibLeg* 11/161v; *ComCrac* 21; *KromRozm II* m4v; *Diar* 89; *KrowObr* 65v; *OrzRozm* M4v; bo [*Uranius*] miał nád Sáturnulá ine fyny Tytáná/ Oceaná/ Ops/ Tythen *BielKron* 20 (4); Aleć prozuo [!] nam inéy drogi nád tę fzukác/ którą nam podał dobry Miłtrz ARIftoteles *OrzQuin* H4; *RejAp* 116v; *RejPos* 173 (3); *RejZwierc* 259; *CzechRozm* 90 (14); *SkarŻyw* 112; *ZapKoscier* 1582/33; *ReszPrz* 8; Vćiecho moiá/ nád którą mnie ina Strudná ma potkác *GrochKal* 8; *KochCz* B2v; *OrzJan* 68.

W konstrukcjach wyłączających i ograniczających: tylko to, jedynie to (181):

~ *W wypowiedziach formalnie przeczących* (172): Iakom ya vyaczey nyewzial nath thy konye y syodlo kthorem podal do starosthy anym slodzyeya pvszczil anym go vydal thako my [bo]g pomozy. *ZapWar* 1524 nr 2193; *Mącz* 488c; niemálz tego imienia pod niebem/ przez ktorebyfmy mieli być zbáwieni/ nád to imię Iezufá Páná *CzechRozm* 219v (3); *ActReg* 80; *WujNT* Yyyyy2v (2).

~~ W połączeniach typu: »iny, żaden, nikt, nie nad« (164): *OpecŻyw* 3 (5); nyemamy zadnego krzefczyanłzkiego pana przyacyelya nad wałz *LibLeg* 8/161; *RejPs* 89; *SeklWyzn* f2; *SeklKat* B3 (2); *RejKup* H (2); *MurzHist* M4 (2); *BielKom* C6v; Nád cyebye ya ná wyeki nye chcę Bogá inego *LubPs* R2 (13); *KrowObr* 142v; *Leop Judith* 5/29; *OrzList* b; *BibRadz Deut* 4/39 (5); nád miód á nád mleko niepowinien był Zydom Moizelz nic więcey iścić *OrzRozm* E4 (5); *BielKron* 15v (4); Capite censi, Vbodzi á nędzni ludzie/ którzy nád ciało łwe nic więcey nie mayą. *Mącz* 37c; *OrzQuin* Z2v (2); *SarnUzn* D4v; *LeovPrzep* B4; *RejAp* 33 (2); *GórnDworz* Bb8; *HistRzym* 45v (2); *RejPos* 180v (15); *BiałKat* 3v (5); Hárdemu łie zda iż nádeń żadnego/ Nie máłz/ á prawdá/ nigdziey ták śmiełznego. *RejZwierc* 218v (2); *WujJud* 29; *BudBib Eccli* 24/28 (3); *BiałKaz* Fv (2); *StryjWjaz* A2; *CzechRozm* 93v (33); *PaprpPan* E2 (2); *KochPs* 157; *SkarŻyw* 4 (6); *ZapKościer* 1580/14v; *CzechEp* 219 (12); inłzey drogi niemáłz/ ku wywiadówaniu łię [...] o żywoćie wiecznym nád łwięte y zdrowe powiełci páná náłzego Iezufa Chriłtułá/ y nád łwięta náuke Apołtołow ie⁸⁰. *NiemObr* 73 (10); *BielSenJoach* 3; *ArtKanc* M3v (2); *Paprup* F4; *ActReg* 43 (2); *GrabowSet* Ov (2); Y zgołá ia inłzey przyczyny nie przyznawam nád tę/ którą wam powiem. *OrzJan* 41 (2); *LatHar* 196; Nie więcey nie czyńcie nád to co wam połtanowiono [*Nihil amplius quam quod constitutum est vobis faciatis*]. *WujNT Luc* 3/13; *PowodPr* 35; inne⁸⁰ nigdy Bogá nádeń nie przyznáwáć/ y w żadney łię rzeczy nádeń y wołá iego nie kocháć. *SkarKaz* 519b. ~~

W pytaniach retorycznych (9): *BierEz* C4; Ktoż nádeń nawiedza łiemieł/ á kto rozrządził włzytek okrąg łwiátá *BibRadz Job* 34/13; *CzechRozm* 94v (2); kogoż więcey nád Bogá y Chriłtułá náłładowáć mamy. *CzechEp* 131 (3); *Phil* G4; Cołz nád to więcey człowieku potrzebá/ Iedno kiedy ma z gębę chlebá/ A w pokoiu wzywa/ Zdrowym łię czuiąc *RybGęłli* C2. ~

Wyrażenie przyimkowe: »nadto« = *poza tym, oprócz tego; często w funkcji nawiązującej lub przyłączającej tok wypowiedzi; insuper Mącz, Calep, Vulg, JanStat, JanPrzyw; praeterea Mącz, Calag, Calep, JanStat, JanPrzyw; super haec Mącz, PolAnt; ultra Mącz, Calep; porro, praeter, quin, quin etiam, tum vero Mącz; desuper, extra JanStat; amplius, deinde Vulg; et PolAnt* (841): *PowUrb* +4; iłż nie telkos łafki pelna/ ale nad to włłtykiému rodzaiowi łudłkiému nalazłas łafkę *OpecŻyw* 8v (4); *PatKaz III* 106 (2); *MetrKor* 46/47 (5); *FalZioł* V 34v (13); *BielŻyw* 108 (2); *MiechGlab* 91 (3) *RejPs* 214 (2); *LibMal* 1548/142 (4); *SeklWyzn* b4v (2); Niektorzi teł z iego ricerzow łizáli trawę/ drudzi pili oliwę á niektorzi pili łwoy włafny mocł/ a nád tho ielzcze dla wielkiej wielkołci wężow mułieli we zbroi iezdzić *HistAl* H5 (4); *ZapWar* 1550 nr 2665; *KromRozm I* G3v (2); *MurzHist* O3 (3); Nadto powiedziáł pán/ Simonie/ Simonie/ Oto łzatán domágal łię podłciáć wás iako płżenicę *MurzNT Luc* 22/31 (15); *KromRozm II* pv; *KromRozm III* D5 (5); *MrowPieł* A3; *GliczKsiąż* C5 (9); *GroicPorz* b4 (10); *KrowObr* 31 (5); Mąż z Egepythu wyzwolił nas z ręki páłterzow: Nádto y náciágnął wody łnami [*insuper et hausit aquam nobiscum*]/ à nápozył nam owce. *Leop Ex* 2/19 (14); *OrzList* e; *BibRadz Gen* 18/30 (69); *OrzRozm* Mv; *BielKron* 59v (40); *GrzegRóżn* A2v; *KochSat* A2v (2); *KwiatKsiąż* d2v (5); *Mącz* 71c (14); *OrzQuin* H (5); *Prot* C2; *SarnUzn* C8v (2); *SienLek* 100 (23); *SienLek Andr* a3; *LeovPrzep* Ev (4); *GórnDworz* K6v (22); *GrzepGeom* D2 (3); Włzytkoł poddał pod nogi iego/ Woły y owce włzyłtki/ nád tho y łwierzęta [!] polne *HistRzym* [39]v (10); *RejPos* 106 (4); *RejPos Wiecz*² 92 v; *BiałKat* 303v (12); *GrzegŚm* 7 (17); *KuczbKat* 405 (21); Nád to ielzcze iáko Setniká obierano mełżá

vrodziwe⁸⁰/ vdátneho/ ípráwnego/ śmiáłego/ ktory fie vmiał z nieprzyiaćielem potkác *BielSpr* 13v (3); *KochMon* 29; *WujJud* 50 (9); *WujJudConf* 48 (5); *RejPosRozpr* c2v (5); *RejPosWstaw* 44 (9); Y poborzyli oltárze ná rynku od cudzoziemcow pobudowane/ á nád to y kościoły potlukli [*At in foro aras ab alienigenis structas, adhuc autem et delubra demoliti sunt*]. *BudBib* 2.Mach 10/2 (36); *HistHel* C3 (3); *BiałKaz* Cv (8); *BudNT Hebr* 12/9 (5); *CzechRozm* 66 (126); *PaprPan* X3; *KarnNap* F2v (2); *ModrzBaz* 6v (21); *SkarJedn* 273 (3); *Oczko* 12v (4); *Calag* 491a; *SkarŻyw* 90 (6); *ZapKościer* 1579/2 (3); *MWilcHist* K4v; *StryjKron* 442 (15); *CzechEp* 337 (36); *CzechEpPORz* *2 (2); *NiemObr* 4 (12); *KochFr* 63; *KochDz* 106; *KochWz* 140; *ReszPrz* 46; *ReszHoz* 118; *WerGośc* 243 (2); *WerKaz* 298; *KochTarn* 75; Iednák ón dla miłości/ którą był ípętány/ Wycierpiałby był nád to ínadź y krwawé rány *PudłFr* 51; *ArtKanc* N15v (4); *GórnRozm* M2 (11); *KochWr* 33; *PaprUp* Bv (3); *ActReg* 20; *Calep* 842a (4); *Phil* I2 (3); *OrzJan* 86 (4); *OstrEpit* A2v; *LatHar* 248 (2); *KołakSzczęśl* B4v; *RybGęśli* C2; Okrzćilem też y dom Stephany. Nádto niewiem iellim kogo drugiego okrzćił [*Baptizavi autem et Stephanae domum, ceterum nescio si quem alium baptizaveram*]. *WujNT* 1.Cor 1/16 (34); *WysKaz* 25; *JanNKar* E2; *SarnStat* 22 (56); *WitosłLut* A2; *KmitaSpit* Bv (2); *PowodPr* 62 (5); *SkarKaz* 457b; Bom fię boiáźni Bożey, cnot, y obyczáiów, [...] Y iefli co dobrego nádto wemnie widziłz, V nich náuczyl, zá twym kofztem, á ich pracą. *CiekPotr* 24; *CzahTr* C4 (2); *GosłCast* 59; *SkarKazSej* 659a; *KlonFlis* F; *ZbylPrzyg* A3v. *Opracowanie szczegółowe cf TEN*.

»nadoż« (1): nád toż iefzcie wzdráp mu nozdrzé y pod wierchnią wárgą pułzczádłem *SienLek* 167. *Opracowanie szczegółowe cf TENŻE*.

W połączeniu z ai, av sup w funkcji nawiązująco-uwydatniającej (33): dziękuię nad náwyífie wáífé dołtoynóci s takowé pilności ku fynu mému *OpecŻyw* 159 (2); A nad náwyízfie zawífie fie ma czo náwięczyy tych przyczyn ítrzedz *FalZioł* V 32 (2); *RejPs* 147; *BibRadz* *3v; *RejAp* 37v (4); *RejPos* 197 (22); *RejZwierc* 102.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : Super, praepositio, Náđ ná/ zá. *Mącz* 433c (2).

Cf NADNAWYSZ, NADZWYSZ